

2022 йил — ИНСОН ҚАДРИНИ УЛУҒЛАШ ВА ФАОЛ МАҲАЛЛА ЙИЛИ

2020 йил 25 январдан чиқа бошлаган

ЯНГИ

Ижтимоий-сиёсий газета

Миллий тикланишдан - миллий юксалиш сари

ЎЗБЕКИСТОН

№ 2 (524), 2022 йил 4 январь, сешанба

www.yuz.uz

yuz.uznews

yuz_official

yuz.uz_news

ХИТОЙ ХАЛҚ РЕСПУБЛИКАСИ РАИСИ ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИ ДИПЛОМАТИК МУНОСАБАТЛАР ЎРНАТИЛГАНИНИНГ 30 ЙИЛЛИГИ БИЛАН ТАБРИКЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси
Президенти Шавкат Мирзиёев
Жаноби Олийларига

Хурматли Президент жаноблари!
Хитой Халқ Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 30 йиллиги муносабати билан Хитой ҳукумати ва халқи номидан ҳамда шахсан ўз номидан Сизга ва Сиз орқали дўст Ўзбекистон халқига самимий табриқлар ва энг зғу тилакларимни билдиришга икзозат бергайсиз.

Дипломатик муносабатлар ўрнатилганидан буён ўтган 30 йилда Хитой-Ўзбекистон алоқалари изчил ривожланиб, муваффақиятларга эришди ҳамда тинчлик-тотувлик ва ўзаро манфаатли ҳамкорлик руҳидаги давлатлараро муносабатларнинг ёрқин намунасига айланди. Хусусан, мамлакатларимиз ислохотлар, очкилик, тараққиёт ва қайта тикланиш борасида бир-бирдан ўрганмоқда

ва тажриба алмашмоқда, коронавирус пандемиясига қарши курашишда саъй-ҳаракатларини бирлаштириб, ўзаро ёрдамлашмоқда, бу эса ҳар томонлама стратегик шериклигимизнинг моҳиятини тўлиқ акс эттиради.

Мен Хитой-Ўзбекистон муносабатларининг ривожига катта аҳамият қаратмоқдан ҳамда дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 30 йиллигидан фойдаланиб, Сиз билан биргаликда мамлакатларимиз ва халқларимиз фаровонлиги йўлида ҳар томонлама стратегик шериклик муносабатларимиз тарихида янги саҳифа очиш мақсадида бор куч ва имкониятларни ишга солишга тайёрлигимни билдираман.

Фаолиятингизга муваффақиятлар ва мустақам соғлиқ тилайман.

Дўст Ўзбекистонга равнақ ва куч-қудрат, унинг халқига бахт-саодат ва фаровонлик тилайман.

Си Цзиньпин,
Хитой Халқ Республикаси Раиси

ИФТИХОР

ДУНЁ ШОҲСУПАСИДА ЎЗБЕК ЎҒЛОНИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ ИНТЕЛЛЕКТУАЛ САЛОҲИЯТИ, ВИҚОРЛИ ЮРИШЛАРИНИ НАМОЁН ЭТДИ

Янги йил арафасида Ўзбекистон номи яна дунё сахнасида, шахматнинг “ақли” оламида жаранг соча бошлади. Ўзбек фарзанди, 17 ёшли истеъдодли гроссмейстер Нодирбек Абдусатторов шахматнинг рапид йўналиши бўйича тарихдаги энг ёш жаҳон чемпиони бўлди.

Шу муносабат билан 3 январь куни Тошкентда Польша пойтахти Варшавада шахматнинг блиц ва рапид йўналиши бўйича жаҳон чемпионатида иштирок этиб, ёруғ юз билан қайтган ёш шахматчиларимизни тантанали тақдирлаш маросими ташкил этилди.

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Президенти маслаҳатчиси Абдужаббор Абдувоҳидов, Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси раҳбарининг ўринбосари — Президент Матбуот котиби Шерзод Асадов, Бош вазир

ўринбосари — туризм ва спорт вазир, мамлакат шахмат федерацияси раиси Азиз Абдуҳақимов, Миллий олимпия кўмитаси раиси Рустам Шоабдурахмонов, Ёшлар ишлари агентлиги директори, сенатор Алишер Саъдуллаев, Нодирбек Абдусатторовнинг ота-онаси, яқинлари, спорт жамоатчилиги, фахрийлар, журналистлар иштирок этди.

Давоми 2-бетда

ТЕМИР МАҲАЛЛА — ТЕМИР МИЛЛАТ

Мустақил тараққиётимизнинг бошларидаёқ қилиниши шарт бўлган, бироқ бутунлай ташлаб қўйилган бош муаммолардан бири — миллатимиз босиб ўтган кўпминг йиллик тараққиётнинг тарихий қонуниятларини аниқлаштириб олиш билан боғлиқ. Масалан, коммунистик мафкура асосида иш тутган мустамлака — совет тарихчилиги формациявий (ибтидоий, қуддорлик, феодализм, капитализм, социализм) ёндашувга ружу қўйгани яхши маълум.

Касбдошларимиз орасида ҳали ҳам мазкур қилиндан чиқолмаётганлар бор. Шу билан бирга, миллатимиз ва давлатимиз босиб ўтган узоқ йўлни цивилизациявий-сулолавий нуқтаи назардан ўрганиш, баҳолаш ва ёритиш мақсадга мувофиқ экани тарихчи олимларнинг кўпчилиги томонидан тан олинаётганини ҳам таъкидлаб ўтган бўлардик.

Бундай ёндашувнинг асосланиши жуда ҳам оддий. Биринчидан, Хитой, Ҳинд, Эрон, қадимги Миср ва Рум цивилизациялари бўлгани, эндиликда Европа (Фарбий Европа) цивилизациясига зўр берилётганга

ни каби, Турон цивилизациясини ҳам на тарихий, на илмий жиҳатдан инкор этиб бўлади. Бугунги тушунчалардаги Марказий Осиё, Фарбий Хитой ва Афғонистон ерларига тўғри келадиган, минг йиллар ичра кечган моддий ва маънавий турмуш ўлароқ туғилган, такомиллашиб борган ушбу яхлит жараёни бошқарган сиёсий кучлар эса сулопалар бўлган. Шу муносабат билан мантиқли савол пайдо бўлади: цивилизациянинг ўзи нима ва унинг бошланғич бўғини бўлганими, у бугун ҳам борми?

Давоми 3-бетда

ИНСОН ҚАДРИ УЧУН

РЎШНОЛИК

Президентимиз инсон қадрини биринчи ўринга қўйиши бежиз эмас. Чунки шу биргина гап моҳиятида инсон учун керакли ҳамма нарса мужжасам.

Аслида, бу гоя бугун пайдо бўлиб қолгани йўқ. Бу Шавкат Мирзиёевнинг доимий принципи, ҳаётда кўриб-кечирганларига асосланган мақсадди.

У кишининг давлат раҳбари сифатидаги биринчи қарорлари эсингиздами? Ҳа, улар 2017–2021 йилларда қишлоқ жойларда ва шаҳарларда арзон уй-жойлар қуриш тўғрисида эди. Бу қарорларнинг биринчиси 2016 йил октябрда, иккинчиси ноябрда қабул қилинган. Демак, Шавкат Мирзиёев ўша йили сентябрда Президент вазифасини бажарувчи бўлиши биланок, бу бўйича топшириқ берган, ҳужжатларни тайёрлашга бир-икки ой вақт кетган.

Давоми 2-бетда

ИСЛОҲОТЛАР АМАЛДА

КАМБАҒАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ: САРҲИСОБ ВА ИСТИҚБОЛДАГИ РЕЖАЛАР

Янги йилни катта ютуқлар, зўр орзулар билан кутиб олдик. 2021 йил халқимиз ҳаётда фараҳбахш хиссиётлар қолдирди. Тарихий ғалабаларга эришдик. Президентимиз раҳбарлигида энг муҳим ислохотларимиздан бири — камбағалликка қарши курашиш устувор вазифа этиб белгилангани бўлди. Давлатимиз раҳбари камбағалликни қисқартириш — аҳолида тадбиркорлик руҳини уйғотиш, инсоннинг ички куч-қуввати ва салоҳиятини тўла рўёбга чиқариш, янги иш ўринлари яратиш бўйича комплекс иқтисодий ва ижтимоий сиёсат юритиш орқали амалга оширилиши зарурлигига алоҳида эътибор қаратди.

“Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустақамлаш йили” Давлат дастурида халқимиз турмуш даражасини оширишга қаратилган чора-тадбирлар изчиллигини таъминлаш ва ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларни қўллаб-қувватлаш механизмларини янада такомиллаштириш мақсадида камбағалликка қарши курашиш бўйича қатор вазифалар белгилаб берилди.

Давоми 4-бетда

ИФТИХОР

ДУНЁ ШОҲСУПАСИДА ЎЗБЕК ЎҒЛОНИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ ИНТЕЛЛЕКТУАЛ САЛОҲИЯТИ, ВИҚОРЛИ ЮРИШЛАРИНИ НАМОЁН ЭТДИ

Бошланиши 1-бетда

Президентимизнинг 2021 йил 14 январдаги “Шахматни янада ривожлантириш ва оммавийлаштириш ҳамда шахматчиларни тайёрлаш тизimini такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори юртимизда интеллектуал салоҳиятли ёшларни камолга етказишда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Қарор билан Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятларда биттадан туман ёки шаҳар шахматга устувор ҳудуд, деярли эътироф этилди. Шахматни 2025 йилгача ривожлантириш давлат дастури, ушбу давлат дастурига 2021 йилда амалга оширилган буйича “Йул харитаси”, шахматни ривожлантиришнинг мақсадли кўрсаткичлари қабул қилинди.

Орадан қарийб бир йил ўтиб, Нодирбек Абдусатторов эришган тарихий ғалабани ана шу юксак эътибор маҳсули, самарадор ишларимиз натижаси, дейиш мумкин.

Давлатимиз раҳбарининг мана шу тарихий қарори қабул қилинган кунларда бутун дунё шахматчилари илқ муносабат билдириб, Ўзбекистондан жаҳон чемпионлари чиқишига катта ишонч билдирган эди. Жумладан, Канада Миллий академик шахмат ташкилоти “Шахматни ривожлантиришга доир Президент Шавкат Мирзиёевнинг қарори севимли йўналишда кўлаб-қувватлашнинг ҳимматли ва оқилона йўли бўлди. Ўзбекистон, минглаб ёшлар ўртасида спортнинг интеллектуал турини тарғиб қилган ҳолда, Марказий Осиёдаги шахмат бўйича ўта қудратли давлат бўлиши ва XXI аср чорлоқларига шай ёшларни тарбиялашга тайёр эканига ишонамиз”, дея ўз табригини йўлаганди.

... Миллий олимпия қўмитаси майдони байрамона безатилган. Бу ерда шахмат ихлосмандлари, кексаю ёш юртдошларимиз, бўлажак чемпионлар, кенг жамоатчилик вакиллари қўлларидан гуллар, байроғимизни ҳилпиратганча, карнай-сурнай садолари остида Нодирбекни зўр қувонч, катта фахр билан қарши олди.

Давлатимиз раҳбарининг Нодирбек Абдусатторовга “Мард ўғлон” давлат мукофоти берилиши тўғрисидаги фармони Президент маслаҳатчиси Абдуҷаббор Абдувоҳидов ўқиб эшиттирди ва ёш қаҳрамонимизга қўксига тақиб қўйди. Шерзод Асадов чемпионимизга давлатимиз раҳбари номидан Тошкент шаҳридан икки хонали уй қалитини ҳадя этди. Азиз Абдуҳакимов Нодирбекка 250 миллион, унинг мураббийлари Жаҳонғир Воҳидов ҳамда марҳум Дмитрий Қайюмовнинг оиласига 100 миллион сўмдан, биёз йўналиши бўйича жаҳон чемпионатида 8-поғонадан жой олган Жаҳоҳир Синдоровга 50 миллион, муносиб иштироки учун Шамсиддин Воҳидовга 25 миллион сўмдан пул мукофотларини топширди.

Қайд этиш керак, ушбу муваффақият спорт оламидаги барча оммавий ахборот воситаларини ларзага келтирди. Нодирбек 5 қарра жаҳон чемпиони норвегиялик Магнус Карлсен устидан ғалаба қозониб, дунёнинг энг ёш чемпиони сифатида эътироф этилган Ўзбекистон спортида янги саҳифа очди.

... 2014 йил май ойида Георгий Аъзамов хотира турнирида Нодирбек Абдусатторов 2 нафар халқаро гроссмейстерни мағлуб этган, унинг ғалабасига ўн еттинчи жаҳон чемпиони Рустам Қосимжонов шундай таъриф берган эди: “Нодирбек 9 ёшида менинг 9 ёшимдан кўра анча яхши ўйнаётди”. Ушунда хорижлик экспертлар томонидан истиқболи энг порлоқ шахматчи сифатида қаралаётган Нодирбек Абдусатторовни испан нашлаб-қилинган бери “Магнус Карлсенга энг муносиб рақиб”, дея ёзган ҳам ҳамон ёдимизда.

Бу ҳақда Нодирбекнинг ўзи 2021 йил аввалида “Янги Ўзбекистон” газетаси муҳбирига берган интервьюсида: “Шахмат чуқур фалсафага эга. Оқ ва қора. Ҳар бир шахмат фигурасининг ўз вазифаси бор. Оқларда ғалабани қўла киритиш учун ҳаммиша устуллик бўлади. Чунки юришни улар бошлайди. Шу маънода, менга оқ донларда ўйнаш ёқмади. 2019 йили декабрь ойида Москва шаҳрида норвегиялик амалдаги жаҳон чемпиони Магнус Карлсен билан ўйнади. Ғалаба қозониш ёки дунёга натижага эга бўлишни истамдим, бироқ енгилискам ҳам бу катта мағлубият бўлмас эди. Биз дунёга натижани қайд этдик”, дея вазмин фикр билдирган эди.

Дунёнинг 180 нафар энг кучли шахматчиси иштирок этган жаҳон чемпионатида эришилган тарихий ғалаба Президентимиз эътиборидан четда қолмади.

— Бу юксак эътибордан бошим кўкка этди, — деди Нодирбек. — Албатта, бу ғалабага эришиш осон кечмади. Аммо ота-онанинг, устозларимизнинг, қолаверса,

халқимизнинг, Президентимизнинг ишончи ва қўллаб-қувватлагани менга катта куч берди. Мен ишонаман, биз, ёшлар бундан-да каттароқ натижаларни қўлга киритамиз. Бу ҳали бошланиш. Шахматнинг классик йўналиши бўйича жаҳон тоқими Ўзбекистонга олиб келишни ҳам ният қилганмиз. Спортга қаратилаётган эътибор учун, аввало, Президентимизга ташақкур дейман. Яратилган шароитларга муносиб янги чемпионлар кашф этилаверади.

Нодирбекнинг ғалабаси ҳар бир юртдошимиз қалбига чекиш фахр ва ифтихор туйғусини бағишлади.

— 17 ёшда жаҳон чемпиони бўлиш жуда катта ютуқ, — деди Ёшлар ишлари агентлиги директори Алишер Саъдуллаев. — Тезкор шахмат жуда катта босим, тезкорлик, реакция талаб қилади. Унда улғуриш жуда қийин. Нодирбек шу тезкорликни удаллади. Бу, албатта, қувончли. Янги Ўзбекистоннинг келажакини мана шундай ёшлар куради. Нодирбекнинг бу ютуғи миллионлаб ёшларни руҳлантирди, катта мотивация берди. Келажакда шахмат билан шуғулланадиган ёшлар сони кўпайиши, спортимиз тарихи саҳифалари ёшларимизнинг катта интеллектуал тафаккури маҳсули бўлган улкан ғалабалар билан бойишига ишонаман.

Юртимизда ёшларнинг ҳар бир соҳада эришаётган натижалари эътибордан четда эмас. Ушбу нуфузли чемпионатда юртимиз шарафини мардонвор ҳимоя қилган шахматчиларнинг ҳар бири рағбатлантирилгани, муносиб тақдирлангани бунинг далилидир.

— Жаҳон чемпионатида Нодирбек эришган тарихий ғалаба халқимиз қалбига, юрагига акс-садо бермоқда, — деди Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси Сирожиддин Саййид. — Жаҳид боболаримизнинг “Бу дунё — кураш майдони. Соғлом тан, ўткир ақл, яхши ахлоқ бу майдоннинг қулоқидир”, деган сўзлари ёш ўзбек йигитининг интеллектуал салоҳияти, тиниқ тафаккуридан далolat. Жаҳон чемпионатида эришилган тарихий ғалаба маънавий тараққиёт, Учинчи Ренессансга қўйилган улкан пойдевор. Нодирбекнинг катта салоҳияти ва билимидан сўзлагувчи бу натижа барчамизга голиблик туйғуси ва ифтихор гаштини юрак-юрақдан ҳис қилиш бахтини инъом этмоқда.

Нодирбекнинг бу ғалабага эришишида, аввало, Президентимизнинг спортга қаратаётган алоҳида эътибори, болалик чоғиданоқ шахмат билан шуғулланишига шароит яратган, халқаро мусобақаларда иштирокини таъминлашга ҳаракат қилган устозлари, ота-онанинг хизмати катта.

— Чемпионнинг отаси бўлиш катта гурур ва ифтихор, албатта, — деди Нодирбекнинг отаси Фахриддин Очилов. — Президентимиз, халқимиз томонидан ўғлимга катта эътибор қаратилиши бизни ота-она сифатида тўлқинлантирди. Фарзандим Янги йил арафасида халқимизга мана шундай оламшумул тарихий ғалабани тақдим этганидан бошимиз осмонга етди. Ўғлим ишончимизни оқлади. Ўзбекистон шон-шухратини бутун дунёга ёйганидан жуда хурсандмиз.

Нодирбек рапид йўналиши бўйича жаҳон чемпиони, деб эълон қилинганда залда ўтирган онаси Марзия Очилованинг кўзларига севиноч ёшлари қалқди. Ота-она учун бундан ортик бахт борми?!

— Доим ёнида бўлдим, — дейди онаси. — Ўзим қанчалик ҳаяжонланмай, ўғлимни охири турга киришига руҳан тайёрладим, унга далда бериб турдим. Ҳаяжонли дақиқалар ўғлимнинг ғалабаси билан ажунланди. Бугун ҳукуматимиз томонидан қаратилаётган эътибордан ниҳоятда мамнунман. Бу Нодирбек ва у каби минглаб ёшларга катта мотивация бериши, юксак ғалабалар сари ундашига ишончим қомил. Қолаверса, Варшавада ўқиб-тан, ишлаётган ҳамюртларимизнинг ёнимизда туриб, қўллаб-қувватлагани учун миннатдорлик билдираман.

Тантанали тадбир “Янги Ўзбекистон” боғида давом этди. Бу ерда Нодирбек ва чемпионатида иштирок этган иқтидорли шахматчиларимизни кенг жамоатчилик вакиллари катта ҳаяжон ва шодлик билан қутиб олди.

Янги йил шуккухи ила мунаввар диллар Ўзбекистоннинг ёш чемпиони олиқиш ва хурсандчилик билан қарши оларкан. Ватан шон-шухрати ифодаси бўлиб баланд ҳилпиратган юртимиз байроғи қалбларга ўзгача сурур, ифтихор бағишлади. Чемпионга тикилган нигоҳларда хавас ва гурур, қалбларда билим ва тафаккурга интилишни ҳис қилиш қийин эмасди. Бу ғалаба тарих саҳифаларига зарҳал ҳарфлар билан, минглаб юртдошларимиз қалбига эса ифтихор бўлиб ёзилди.

Рисолат МАДИЕВА,
“Янги Ўзбекистон” муҳбири

ИНСОН ҚАДРИ УЧУН

РЎШНОЛИК

Анвар САМАДОВ,
журналист

Бошланиши 1-бетда

Ҳўш, давлат раҳбари нима учун бу масалага бунчалик эътибор қаратди? Чунки инсонни қадрлашнинг биринчи омили бу уй-жой, муносиб турмуш шароити.

Шавкат Мирзиёев халқ ичидан чиққан, халқнинг дардини яхши билган инсон. Туғилган қишлоғида, борган жойларида одамлар қандай яшаётганини синчковлик билан кузатган раҳбар. Уша пайтда уй олиши, боласини ватанли қилиш ёшу қари учун катта ташвиш эди. Буни Президентимиз одамларнинг кўзларидан ўқарди.

Мисол учун, 1991 йилда Ўзбекистон аҳолиси 20 миллион киши бўлган. 2016 йилда эса 32 миллион аҳолига эди. Яъни, аҳоли сони 50 фоиздан зиёд кўпайган. Лекин уйлар-чи? Шунга яраша уйлар қурилди-ми? Шунча аҳоли, ёш оилалар қаерга қўчиб чиқди? Шунинг учун ҳам бу муаммо вақт ўтган сари катталашиб борди. Кўплар бола-бақраси билан сингани бўлиб юрди. Олтимишга кириб ўз уйи бўлмаган, бир ховлида беш келин қайнона-қайнотаси билан яшаётган оилалар ҳам бор эди.

Президентимизнинг ўзи ҳам ёшларига кўп қийинчиликларни бошидан ўтказган. Тошкентда 15 йил ижарада яшган. Институтда муваффақиятли ишлаб, ҳатто Москвада номзодлик диссертациясини ёқлагандан кейин ҳам “прописка” беришмаган.

Шунинг учун давлатимиз раҳбари одамларнинг орзуларини ушлатиришга жон-жаҳдини бағишлади. Кўплаб лойиҳалар, хусусан, арзон уй-жойлар дастури асосида охири беш йилда 140 мингдан зиёд янги квартира ва яқна тартибдаги уйлар қурилди. Бу кўрсаткич ундан олдинги беш йилга нисбатан 10 баробар кўп! Илгари юртимизда ҳеч қачон бундай катта кўламли қурилиш бўлмаган.

Яна бир жиҳати, шароити оғир оилаларга уй-жойнинг бошланғич бадаллари давлат бюджети ҳисобидан тўлаб берилляпти. Яъни, маблағи йўқ одам ҳам янги уй олади ва аста-секин оёққа туриб кетади.

Бундай ишлар давом этапти. Хусусий компаниялар кураётган турар жойлардан ташқари “Янги Ўзбекистон” массивлари деган катта ҳаракат бошланди. Жорий йилда Қорақалпоғистон ва вилоятларда 29 та шундай замонавий мавзе барпо этилади. Келгуси беш йилда бундай массивларда 250 мингдан зиёд оила уй билан таъминланар экан.

Энди ўзингиз ўйланг, ҳар бир оилада ўртача 4-5 кишидан бўлса, 1 миллиондан зиёд аҳоли обод манзилларга қўчиб чиқади. Мактаб, боғча, поликлиника, спорт майдони, иш жойи ва энг яхши хизматлар ёнида бўлади. Бундай жойда одам мазза қилиб яшайди. Ёшларнинг онги баланд, эртанги кунга ишончи мустаҳкам бўлади, иншооллоҳ.

“Янги Ўзбекистон” массивлари деган катта ҳаракат бошланди. Жорий йилда Қорақалпоғистон ва вилоятларда 29 та шундай замонавий мавзе барпо этилади. Келгуси беш йилда бундай массивларда 250 мингдан зиёд оила уй билан таъминланар экан.

Энг муҳими, қанча одам ишли бўлди, уйига ойлик олиб бораляпти. Тадбиркорлик қилиб, экин экиб, даромад топапти. Қўлай-да имкони бўлгандан кейин инсон тинч, хотиржам яшайди, фарзандларини ўқитади, соғлиғига қарайди. Инсон қадрли шу эмасми?!

Маълумки, кадрлар сиёсатида ротация деган амалиёт бор. Лекин илгари бошқа вилоятга ишга тайинланган инсон қаерда

адолатли тизим яратди, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларни ишлатди.

Бунга иши тушмаганларга билинмаслиги мумкин. Лекин охириги йилларда фуқаролик ёки “прописка” олганлар билан гаплашнинг, уларнинг кўзига қаранг! Улар учун бу ҳаёт-мамотдек эди. Бугун елкасидан тоғ ағдарилган. Бемалол уйлар оляпти, ишга киряпти, тўйлар қиялпти.

Шу ўринда бир мисол: 1992–2007 йилларда, яъни 15 йил давомида республикамызда бор-йўғи 482 киши фуқаролик олган бўлса, биргина 2019 йилда 5 минг 650 нафар юртдошимиз шундай бахтга муяссар бўлди.

Уша йилги қонунчиликка ўзгартириш киритилиб, 1995 йилгача юртимизга қўчиб келганларга Ўзбекистон фуқаролигини тўғридан-тўғри бериш тартиби белгиланди. Натижада 2020 йилнинг ўзида 50 минг нафар ватандошимиз Ўзбекистон фуқаролигига қабул қилинди.

Ўтган йили бу борадаги имконият янада кенгайтирилди. Яъни, 2005 йилгача мамлакатимизга келиб, доимий яшаётган ҳамда фуқаролиги бўлмаган шахсларга Ўзбекистон фуқаролиги бериладиган бўлди. Бу ўзгариш билан яна 20 минг киши Ўзбекистон фуқаролигини олиш имкониятига эга бўлади.

Тасаввур қияласизми, қанча инсон кадр топди! Илгари елкаси қисилиб, бекиниб юрган бўлса, энди ҳамма билан тенг, эмин-эркин яшаяпти. Билимли ёшлар, иқтисодий

фаол аҳоли эркин ҳаракатланиб, ўзига муносиб иш топмоқда, бу билан мамлакатимиз ривожига ҳисса қўшмоқда.

Инсон қадрли гоёси бугун пайдо бўлмаган дедик. Булар охириги беш йилдаги ишлардан бир-иккитаси, холос. Маъжбурий меҳнат тугатилгани, маҳкумлар афв этилгани, “Меҳр” операциялари каби яна кўп хайрли ишлар

Бу ҳам инсон қадрими? Албатта, инсон қадрли!

Жиззахлик нурунийлар шундай гурунг беради: 1996 йилда Мирзиёев ҳоким бўлиб келганда Жиззахда завод у ёқда турсин, нон сотадиган дўкон ҳам йўқ эди. Вилоятга меҳмонлар келса, овқатланишига тузукрок ошхона топилмасди. Бюджет, иш уринларини гапирмасаям бўлади.

Шавкат Мирзиёевнинг ўзи ҳам қиш ойида ҳоким этиб тайинланган. Яшаш жойига борса, томидан чакка ўтаётган бўлган. Шу аҳволдаги вилотнинг оёққа турғизди. Аккумулятор заводини қурди, труба заводини тиклади, кишлоқ ҳўжалиги зарардан фойдага чиқди.

Айниқса, ҳозир Жиззахга бориб қўринг! Ҳар қадамда дўкон, ресторан, меҳмонхона, санаот корхоналари, машиши хизмат уйлари. Охириги беш йилда вилотда 3 мингдан зиёд лойиҳа ишга туширилган. Илгари ишбилармонлар Жиззахдан ҳеч нарса сўрамаган бўлса, энди бориб маҳсулотларига навбатда турибди. Базалей толаси ва арматураси, пластмасса қувурлар, мева-сабзавотлар чет элларга экспорт қилиняпти.

яшайди, деб ҳеч қим ўйламасди. Масалан, андижонлик прокурорини олиб, Хоразмга юборарди. Унинг уйи, бола-чақаси нима бўларди, ойлигининг қанчаси ижарага кетарди?

Президентимиз бу борада ҳам тартиб, адолатни жойига қўйди. Давлат органларининг ҳудудий бўлимлари раҳбарлари, профилактика инспекторлари учун хизмат уйлари қурилди. Ҳозир бирон оҳим бошқа ҳудудга тайинланадиган бўлса, ижарага турар жой излаб юрмайди, хотини, болалари билан чакка томган уйга бормайди. Аввал хизмат уйи билан таъминланиб, ҳамма ша-роитлар яратилиб, кейин ишга қўйилмоқда.

Инсон қадрли яна тенглик, эмин-эркин яшаш ҳам демакдир. Лекин сир эмас, узок йиллар мамлакатимизда фуқаролик ва ички миграция билан боғлиқ кўп челковлар бор эди. Тошкент шаҳрида “прописка” олиш азоб эди. Юртимизда илгирма йиллаб яшаб, болалари улғайиб, лекин тўла ҳуқуқли фуқаро бўлмаганлар сон мингта эди.

Муаммога тақиб қўйиш осон. Соҳа вакилларига қўйса, яна 20 йил шу тахлит ўти-раверарди. Давлатимиз раҳбари ҳар икки масалада ҳам аҳоли томон бўлди. Ақли,

ҳам борки, уларнинг замирида минглаб инсонлар тақдирини ёттибди.

Ҳатто ўша, валюта айрибошлаш, пластик картондан нақд пул олиш каби оддий-оддий масалалар ҳам аслида кўламага кўра жуда катта. Чунки бу қулайлик мамлакатимиздаги ҳар бир оилага, ҳар бир инсонга дахлдор. Энди одамлар аввалгидай картадаги пулини ишлатолмай ёки нақд қилолмай юрмайди. Тадбиркорлар хоҳласа сўмда, хоҳласа хорижий валютада бизнес қиялпти. Текшир-текшир, таъқиблар йўқ. Қайтанга, тадбиркорнинг ҳисоб-рақамида чет эл валютасида айланма маблағ бўлса, давлат хурсанд бўляпти.

Булардан аёнки, инсон қадрини улғулаш, халқларвар давлат дегани куруқ гап эмас, аниқ мақсад. Бунинг натижаларини алпақачон кўряптимиз, ўз ҳаётимизда сезяптимиз.

Умуман, ҳамма жабҳада жамият ҳаёти эркинлашди, одамлар енгил нафас ола бошлади. Бу ўзгаришларни халқимиз ҳам, дунё ҳам ижобий баҳоламоқда.

Ўзимиз қўриб, баҳра олиб турган бундай илохотлар Инсон қадрини улғулаш ва фаол маҳалла йили, ундан кейинги йилларда ҳам халқимизга кўп рўшнолик олиб келишига ишонч беради.

2022 йил — ИНСОН ҚАДРИНИ УЛУҒЛАШ ВА ФАОЛ МАҲАЛЛА ЙИЛИ ТЕМИР МАҲАЛЛА — ТЕМИР МИЛЛАТ

**Азамат ЗИЁ,
ЎЗР Фанлар академияси
Тарих институти
директори, тарих фанлари
доктори, профессор**

Бошланиши 1-бетда

Цивилизация муайян халқ ва маконнинг ижтимоий юксалиши, моддий ва маънавий маданиятининг сифат даражасини аниқлаётди. Унинг тарихий ва замонавий воқелигимиздаги бошлангич бўғини эса маҳалладир!

Тил тафаккуриимизнинг йўқлиги ўлароқ туғилган чигалликлардан бири бисотимиздаги сўзлар маъносини билмаслигимиздандир, десак адашмаймиз. Асли араблар орқали кириб келиб, тилимизга ўрнашиб қолган "маҳалла" сўзининг ўзига "эгалламоқ", "ўрнашмоқ", "тўхтамоқ" маъносини билдиради. Бирон манзилда тўхтаб, ўрнашиб, ўша жойнинг эгасига айланишлар айнан маҳаллаларда юз берганини атам араблар ҳукмронлиги давридагина синдирилгани шубҳасиз. Бирок бир ерда туп қўйиб, палак ёзиб яшаш анъанаси ўта эски замонларга бориб тақалади.

Ижтимоий-сиёсий омиллар ўлароқ табиий йўсинда яралган энг кичик ҳудудий бирлик — маҳалла араблар босқинидан анча олдин бор бўлганини археология қазималари натижалари ва ёзма манбалардаги гувоҳликлар тасдиқлаб бўлган. Араблар шаҳарларимизга бостириб кирган илк пайтларда уларга қарши урушталашлар айнан маҳаллаларда юз берганининг ўзбек кўп нарсасига ишора.

3500-4000 йил бурун гуллаб-яшнаган Сополлитена, Жарқўтон сингари илк шаҳарларимизнинг ўтrock маданият намуналари сифатида яхши биламиз. Бирок улар бир қанча маҳаллаларга бўлингани, кулопчилик, темирчилик, заргарлик, тўқимачилик ва теричилик ўз даври учун юксак даражада ривожлангани кўпчиликка маълум эмас. Қизиги, ҳар бир маҳалланинг ўз оқсоқоли бўлганидан ташқари, улар маслаҳатлашиб иш қўрагани оқсоқоллар кенгаши ҳам фаолият юритган. Ушбу кенашларнинг миллий давлатчилигимизга яралиши ва ривожланишида тулган ўзига хос ўрнини ҳеч нарса билан тенглаштириш мумкин эмас, албатта. Негаки, маҳалла давлатчилигимиздан олдин пайдо бўлган!

Хунармандчиликдаги ихтисослашув жараёни ҳам худди шу пайтда бошлангани инобатга олинса, "эски шаҳар"ларимиздаги "Атторлик", "Заргарлик", "Темирчи", "Тақачи", "Эгарчи", "Парчабоф", "Чақичмон", "Кўнчилик", "Дегрез", "Ипакбозор", "Базозлик", "Маҳсидўз", "Қошиқчилик", "Мисгарлик", "Пичоқчилик", "Ўқчи" сингари кўплаб тарихий маҳаллалар илдизи қанчалар чуқур отганини хулосалаш қийин эмас, деб ўйлаймиз.

Маҳалла билан алоқадор яна бир муҳим омил бор. Ҳоҳ 4000, ҳоҳ 1000 ёки 150 йил илгари бўлсин, улар эл-юрт озодлигини қўриқлаш, босқинчиларга қарши кураш майдони бўлган. "Эски шаҳар"ларимиздаги кўчалар торлиги бош сабабини ҳам аслида маҳаллаларнинг мудофаа тизимидаги тенгсиз ўрни билан тушунириш мумкин. Яъни, ёв бостириб келганда, ё уни ичкарига киритмаслик ё ичкарига киритиб олиб қамаш мақсадида маҳалла бошидаги кўчалар ёғоч, шох-шабба кабилар билан тўсилган. Эркагу аёл, ешу қари томларда туриб душманга қаттиқ қаршилик кўрсатгани, уни кириб ташлагани оид гувоҳликлар манбаларда етарлидир.

Агар турли тарихий босқинларда олов, будда, Аллоҳга синувчиларнинг саждагоҳлари, ўқув масканлари, жумладан, мактаб, мадрасалар маҳаллада қурилиб, касалхона, устакхона, карвонсарой, бозорча, тегирмон, ҳаммомлар ҳам маҳаллада фаолият юритгани кўзда тутилса, камида 4000 йилдирки, маҳалла миллий давлатчилигимиз, иқтисодийтимиз, мудофаачилигимиз ва маънавий турмушимизнинг пойдевори бўлиб келаётгани аёнлашади-қолади.

Ўтган минг йилликлар ичида қишлоғу шаҳарлар, туману вилоятларнинг қанчаси йўқ бўлиб, қанчасининг тегралари ўзгача тус олди, яна қанчаси янгитдан пайдо бўлди. Уларни қўя турарлик, неча-неча буюк салтанатларни тузган давлатимиз чегаралари ўзгариб кетгани-чи?! Бирок, маҳалла йўқолмади! Қанчалик уринмасинлар, буни ҳатто сўнгги мустамлакачилар — коммунистлар ҳам эпллай олмади.

Раҳматли бувимизнинг у ёки бу баҳона бўлиб айтилган эсдаликларида "дамқўм қақирди", "дамқўм ундок деди, дамқўм бундок деди", "дамқўм кириб келди", "дамқўм налуни (налог) сўраб кирди", "дамқўм йўқ деган", "дамқўмга чиқаман", қабилидаги таъкидларни кўп эшитардик. Улардан мана бунииси эса ҳали ҳам кулоғимиз остида жаранглаб тургандек: бир кунни додам қўчадан йиғламсираб кирди ва нима гап тинчликми, ким хафта қилди, саволимга, "дамқўм" билан "ваенқўм"нинг уйи қўйсин, этигини тортишга кучи йўқ ўспиринларни тўп-тўп қилиб урушга олиб кетмоқда, эртага бари жувонмарг бўлиши тайин-ку, болам, деган эди...

"Дамқўм" кимлигини тушунамай, у ким ўзи, сўроғимизга жони жаннатда бўлгун онамиз берган "маҳалла раиси" жавоби ҳам биронта ойдинлик киритган эмас. Ўлғайиб борганимиз сайин маҳалла, унинг раиси нима ва кимлиги аёнлашган бўлсада, бирок 1988 йили яратилган "Итюррак" ("Собачье сердце") киноасарини кўрганимиздагина, гап нима ҳақидалигини билиб олдик. "Домком" аслида "домовой комитет"нинг ўзақ қисқартмаси бўлиб, мазкур жамоат тўзимласи нима-ю уни кимлар бошқаргани аёнлашди. Ана шундагина, бувим "домком"ни тилга олганда, оҳангларда ҳатто бола бўлиши каминга сезилган қандайдир чўчиш ва катта бўвнамизнинг қарғиши сабабини билиб олганмиз. Тарихчилик касбини эгаллагач, "маҳалла активлари"дан қатъанчилик сиёсати, жумладан, қулқолаштиришда қандай фойдаланилганининг гувоҳи ҳам бўлдик...

Миллий давлатчилик ҳуқуқимизни тортиб олган мустамлакачи — совет ҳокимияти тарихимиз, тил, адабиёт, санъатимиз, динимиз, иқтисодийтимизни йўқ

қилишда каттадан-катта "ютуқлар"га эришди, улкан ва улғу салтанатларга асос бўлган юртимиз чегаралари, унинг тарихий-маъмурий бўлақларини ўзи билганча кесди, ямади, тарқатди. Бирок қанча уринмасин, маҳаллани, 4000 йиллик тарихий-миллий-худудий бирлигимиз — ўзагимизни бутунлай емира олмади.

Давлат мустақиллигимизни тиклагач, бошқа йўналишлар қатори маҳалланинг ҳам "қўрағига шамол теғди", бутунлай янгича — демократия, бозор иқтисодиёти, фуқаролик жамияти шароитида жонлангириш имкони туғилди, мазкур борада қатор ишлар бажарилди ҳам. Шу билан бирга, туриш-турмушимизнинг энг қуйи ва ҳал қилувчи бошқарув бўғини сифатида, маҳалла давлат ва жамиятимиз умумий идора тизимининг табиати ва йўриғидан четга чиқолмади. Чиқолмасди ҳам.

Эндиликда ҳокимнинг бир вақтнинг ўзида маҳаллий кенгаши ҳам бошқариши анъанасига чек қўйиш, ҳокимларни сайлаш зарурати ҳақида сўз қотмаган одам қолмади. Ваҳоланки ушбу, чиндан ҳам ўта муҳим масала тўғрисида ҳали у ҳеч кимнинг ҳаёлида бўлмаган, бўлганларда эса очиқ фикр билдиришга мажбур йўқ 2016 йили биринчи бўлиб Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг ўзи айтган эди.

Миллий етакчимизнинг маҳалла оқсоқолини сайлаш маданиятимизнинг ижро ҳокимияти бўғинлари бошлиқларини сайлаш билан узвий боғлиқлиги бўйича фикрлари мағзини ҳали ҳам чақолганимиз йўқ, десак ҳақиқатни айтган бўламиз. Ҳолбуки, бу ерда жуда чуқур ва ўзоқни қўзлаган маъно бор.

Гап шундаки, халқимиз 3000 йил ичида давлат бошқарувининг тикка қўрилган тизимида яшаб келди. Ундан чораги кам бир аср (1917 — 1991) маъмурий-буйруқ-бозлик ҳукмронлиги учига чиққан муҳитда ўтди. Мазкур сўнгги босқин инсон учун ўта зарур барча ҳуқуқлар — сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ҳақлар поймол қилинган шароитида кечгани кўзда тутилса,

мустақил тараққиёт давримизга қандай мерос билан қадам қўйганимиз аёнлашади-қолади. Энг чатоғи, ўтган йилларда айрим уринишлар қилинганга қарамай, мазкур меросдан тўла қўлуполмаганимиз ҳам ҳақиқат. Бу энг аввало, умуммиллий бошқарувнинг қуйи бўғинида аққол кўзга ташлангани.

Расман демократик, амалда эса мустақиллакам замондан қолган маъмурий-буйруқбозлик асосида ташкил этилган бошқарув тизимида маҳалла ўзгача иш тутолмаслиги турган гап эди. Жамоатчилик назорати бутунлай йўққа чиқарилган, вакиллик идоралари "ҳўжақўрсин"га тўзилгани инобатга олинса, масала моҳияти янада ойдинлашади. Чорак аср ичида Тошкент — барча жиҳатлардан илғор ва ибрат бўлиши лозим пойтахт туманларида халқ вакилларини уюштириш даркор кенгашининг ўзи бўлгани эса кўп нарсасига ишорадир, албатта.

Энг эски замонлардан маҳалла оқсоқоллигига турмушининг аччиқ-чўчугини торган, бир ишининг бошини тутиб, қўлидан бир нима келишини исботлаб қўйган, одамлар бошини қовуштириб, йўлга сола оладиган, обрў-эътиборли шахслар лойиқ қўрилган. Шундай фазилатларга эга етакчи одамлар ишонган, ишондиларми, эргашган. Аммо маъмурий-буйруқбозлик устун, ижодкор, халқчил, киришимли, энг муҳими, замонавий билимларга эга, миллатсевар ва юртсевар бошқарувчиларнинг бозори касод, аксинча, "тах" деса, қўлга қўнадиган, бир ишни қўйилатмаса ҳам, бош устига, муомаласини

ўрнига қўядиган, хушомадгүй, билимсиз, дўқ-пўписага усталарнинг олди-бердиси чакқон муҳитда маҳалла ва унинг оқсоқоли умуман олганда бошқача бўлиши мумкин эмасди.

Бунинг оқибати ҳам яхши маълум: давлат ва жамият бошқарувида хос барча илпатлар ўзини-ўзи бошқариш табиатини ҳар ҳолда сақлаб қолган бирдан-бир тузилма саналмиш маҳалла ҳам кириб борди, ўрнашди, қўлоқ ёзди... Шу тариқа, одамларда неча минг йиллик мазкур ўта муҳим бўғин ва уни бошқарувчиларга ишонсизлик туғила бошлади. Ўз қадрини билган унча-мунча одам оқсоқолликдан қочганини яширишининг энди ҳождати ҳам, уяти ҳам йўқ, деб санаймиз. Ушбу

ўзгача сифатга эга бўлиб бораётганидан далолатдир, албатта. Маҳалла ҳам бундан истисно эмас.

Ўтган беш йилда маҳаллаларимизда юз берган ўзгаришларни тарихий, дея баҳоласак, ошириб юбормаган бўламиз. "Обод маҳалла", "Обод қишлоқ" дастурлари доирасида йилма-йил бажариб келинаётган кенг қўламли ва манзили ишлар натижасида электр, газ, сув таъминоти, ички йўллар қўрилиши ва таъмири, болалар ва спорт майдончалари қурилиши, таълим ва соғлиқни сақлаш муассасаларини барпо этиш, таъмирлаш, маҳалла идораларининг замонавий биноларини яратиш, уларни маърифат марказларига айлантириш каби ўн йиллар ичида барча мизга таъшиш тўғрисида қўрилган ва ечими йўлдек муаммолар бартароф этилди ва этилмоқда.

Президентимиз ташаббуси билан Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазири раислигида тўзилган эса, ниҳоят, 4000 йил деганда, давлат ва жамият бошқарувининг маҳалладек ноёв нодавлат тузилмасига эътибор давлат сиёсати даражасига кўтарилганининг тасдиғидир. Янги вазирлик зарурати, умуман, тизим олдида турган вазифалар ҳақида тўхталган миллий етакчимизнинг "Маҳалла катта ижтимоий куч сифатида майдонга чиқиши керак" сўзининг туб аҳамиятини эса ўшанда тушунон тушунон, тушунонганларда бугун тушунон имкони бор.

Гап шундаки, замонавий бошқарув тизимида сайловлар орқали шакллантириладиган лавозимлар ҳақида сўз кетганда, биз одатда, Президент ва турли даражадаги депутатларни кўзда тутамиз. Ҳокимларни ҳам сайлаш мавзусига қўл урланига эса энди беш йил бўлди. Тўғри, сайлаб қўйилмаган бошқа лавозимлар ҳам бор, масалан, вакиллик идораларининг ички тузилмалари, нодавлат ташкилотларда. Бирок улар катта-кичиклигидан қатъи назар, тегишли ҳудуд чегарасида бўлиб ўтадиган сайловлардан фарқ қилади. Бизда эса бошқаруви худудийлик асосида бажариладиган ноёв тузилма бор — маҳалла. Бўлганда ҳам, юқорида айтилганидек, 9300 тага яқин. Ва эътибор беринг, маҳаллалар тизими бутун Ўзбекистонни қамраб олади.

Бундан чиқди, маҳалла ўзгарса, бутун юрт ўзгаради. Шу маънода, Президентимиз томонидан 2022 йил "Инсон қадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йили" деб эълон қилиниши ва бу шунчаки широб бўлмай, чуқур ҳаётий мазмунга эгаллигига диққатни қаратган бўлардик.

Ўзбек — уйим-жойим деган халқ. Унга меҳмонхона ёки мусофирхонада яшаш ёт. Унинг учун ўз уйи — ўлан тўшаги. Уйи эса маҳаллада! Ким бўлишидан қатъи назар — бой, ўртаҳол, камбағал, амалдор, фаррош, деҳқон, санъаткор... ўз уйи бор. Умрининг учдан икки бўлганини, одатда, у ўз уйда ўтказди. Нонни маҳалла дўконидан сотиб олади, болалари маҳалладаги боғча, мактабга қатнайди, зарур бўлганда, оилавий поликлиникага чиқади. Тўйи мураккасини тўйхонада ўтказиши мумкин, бирок келинини уйига туширади, фотиҳагарчиликни ҳам ўз ҳовлиси — маҳалласида ўтказди. Яъни, ўзбекининг отасини онаси ҳам, боласини қақаси ҳам маҳалла, бозори ҳам, мазори ҳам маҳалла! Турмуш минг йиллар ичра маҳаллада қайнаган ва қайнайди!

Шу билан бирга, бир ҳақиқатни ҳам тан олишимиз лозим: биз маҳаллага ҳам, динимиз, қадриятларимиз, урф-одатларимизга бўлгани каби, онгли равишда эмас, балки ўзоқ вақтлар шаклланиган ва шакллантирилган тушунчалар эпкини остида муносабатда бўлиб келмоқдамиз. Яъни, биз унга маийши жараён кечувчи доира сифатида қараймиз. Миллий етакчимизнинг Янги йил кўтловида билдирган мана бу фикри эса бу борадаги "анъанавий" тушунчаларимизни ўзгартириш пайти келганидан далолат беради: "Инсон қадрини улуғлаш — юртимизда яшаётган ҳар

бир одамнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатларини таъминлаш демокдир. Бу борада жамиятимиз асоси бўлган маҳалла ҳал қилувчи ўрин тутайди".

Бундан чиқди, инсонни қадрлаш унинг ҳурматини ўрнига қўйиш, ижтимоий муаммоларини ҳал қилишга эмас, балки унинг сиёсий манфаатларини амалда таъминлаш билан уйғунлиги масаласи қўндаланг қўйилмоқда. Ва бу иш маҳалладан, ундаги фаолликдан бошлангани керак! Агар 2022 йил 1 январдан эътиборан бутунлай янги тизим — ҳар бир маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш масалалари бўйича ҳоким ёрдамчиси лавозими жорий этилгани ҳам кўзда тутилса, давлат ва жамият бошқарувининг Президентимиз томонидан яратилаётган бутунлай янгича, энг муҳими, миллий қадриятларимиз ва манфаатларимизга мос тизимининг моҳияти ойдинлашади-қолади.

Бу ҳақида давлатимиз раҳбари оддийгина қилиб тушунириб ҳам берди: "Ҳозир кўпчилик бу тизим қандай ишлаганини аниқлаб етмайпти. Лекин мен бу янгиликни албатта татбиқ этаман. Чунки бизда шу пайтгача паства тушиш, бевосита халқ билан ишлаш тизими йўқ эди, буни тан олишимиз керак. Янги тайинланган ҳоким ёрдамчилари уйма-уй юради, бемор борми, ишсиз борми, жиноятга мойиллар, уюлмаган ёшлар борми, ҳар бири билан астойдил шуғулланади".

Конституция ва қонунларимизда мансабдор шахсларга талаблар мазкур ҳужжатларга хос тилда қуруққина баён этилган. Тўғри, бу ҳам керак. Бирок туриш-турмуш талаблари ўзгача. Донишманд халқимиз уларни бир жумла билан ифода этган-қўйган: эл-юрт ташвиши билан яшаш. Йиллар ўтиб, келгуси бошқарувчиларнинг иш йўриги бошқача бўлиши мумкин ва бу табиий. Бирок айримлари асрлар, айримлари ўн йилликларга татигулин оғирдан-оғир муаммолар ечилиши зарур бўлиб турган эндиғи тарихий паллада давлат хизматчиси ишсизлик, соғлиқ, жиноятчилик, ёшлар, таълим, маърифат ва маънавий масалалари билан шуғулланиш шарт. Унинг учун бундан бошқа вазифанинг ўзи йўқ.

Демак, Янги Ўзбекистоннинг янги авлод бошқарувчилари илк ва бош бўғин — маҳаллада, ўзбекининг қувончю ташвишлари, оғирю енгилли, ютуғию камчиликлари...бўтун борлиғи мужассамлашган муҳит ва маконда синовдан ўтади, пийшиди, етилди. Агар мазкур тизимда ёшлар етакчисининг ҳам ўз ўрни бўлиши, энг муҳими, Президентимиз айтганидек, ёрдамчилар ўртасида соғлом рақобат туғилиши ҳам кўзда тутилса, 9300 га яқин маҳаллада келгуси йилларда кечадиган жараённинг унумини бугунқа чамалаш қийин эмас: замонавий билим ва қўникмаларга эга, маърифат марказининг ҳавосини олган, ўз илдизини аниқлаган ўн минглаб қоракўзларимиз юртимиз ижтимоий-сиёсий, иқтисодий турмушининг турли бўғин ва йўналишларига кириб боради, давлат ва ҳусусий ташкилотларда етакчи қўнга айланади. Маҳаллаларимиз эса темирдек мустаҳкам бўлиб борар экан, миллатимиз ҳам темирдек тобланаверади.

ИСЛОХОТЛАР АМАЛДА

КАМБАҒАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ:

САРҲИСОБ ВА ИСТИҚБОЛДАГИ РЕЖАЛАР

Элдор ТУЛЯКОВ,
“Тараққиёт стратегияси”
маркази ижтимоий директори

Бошланиш 1-бетда

Институционал ва тизимли ёндашув

Сўнгги беш йил давомида мамлакатимизда амалга оширилган ишлар, жумладан, ижтимоий-иқтисодий соҳадаги ислохотлар бугунги кунда камбағалликка қарши курашишда муҳим пойдевор вазифасини ўтамоқда.

Хусусан, ҳукумат таркибида Бош вазирнинг молия-иқтисодийёт ва камбағалликни қисқартриш масалалари бўйича уринбосари лавозими жорий этилди.

Камбағаллик муаммосини изчил ва аниқ мақсадга мувофиқ ҳал этиш учун ижтимоий ҳимояга муҳтож, кам таъминланган оилаларни қўллаб-қувватлаш мақсадида **Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги** ташкил этилди.

Шунингдек, мамлакатимизда камбағалликни қисқартриш борасида мақбул давлат сиёсатини амалга ошириш тизимини жорий этиш мақсадида Иқтисодийёт ва саноат вазирлиги **Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартриш вазирлиги** этиб қайта ташкил этилди.

Камбағалликни қисқартриш йўналишидаги илмий-тадқиқотлар сифати ва сонини ошириш, жаҳон мамлакатлари тажрибасини чуқур ўрганиш мақсадида **Прогнозлаштириш ва макроиқтисодий тадқиқотлар илмий-тадқиқот институти** таркибида **Камбағалликни қисқартриш ва аҳоли фаровонлигини ўрганиш илмий маркази** фаолият бошлади.

Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 19 мартдаги “Маҳаллабай” ишлаш тизимини амалиётга жорий этиш ва аҳолининг тадбиркорлик ташаббусларини янада қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори билан “маҳаллабай” ва “хонадонбай” ишлаш тизими ҳамда маҳаллаларнинг “ўсиш нуқталари”ни аниқлаш ҳолда янги тадбиркорликни, жумладан, “драйвер” лойиҳаларини амалга ошириш каби мезонлар белгилаб берилди.

Утган йилда камбағалликка қарши курашишга оид қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди ҳамда амалиётга татбиқ этилди. Хусусан, Ўзбекистон Президентининг **2021 йилда янги иш ўринларини ташкил этиш ва аҳоли бандлигига кўмаклашиш бўйича давлат дастури тўғрисида**”ги қарори билан 2021 йилда **457 минг 127 та** доимий янги иш ўрни ташкил этиш ҳамда меҳнат органлари томонидан **513 минг 575** фуқаро бандлигига кўмаклашиш бўйича давлат дастури қабул қилинди.

Ислохотларни янада чуқурлаштириш мақсадида Президентимизнинг 2021 йил 3 декабрдаги “Маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартриш бўйича давлат сиёсатининг устувор йўналишлари тўғрисида”ги қарорига ҳамда “Маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартриш масалалари бўйича ҳоким ёрдамчилари фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига мувофиқ, маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартриш масалалари бўйича туман (шаҳар) ҳокимларининг ёрдамчилари фаолияти йўлга қўйилди. Мазкур тизим “маҳаллабай” ишлаш янги босқичга олиб чиқиш, хусусан, “маҳалладан чиқмай туриб барча хизматлардан фойдаланиш” тамойили асосида давлат томонидан курсатиладиган хизматлар тақдим этилишига имкон яратди.

Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги, унинг вилоятлардаги ҳудудий бошқармалари ҳамда маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш марказлари ташкил этилди. Ушбу саъй-ҳаракатлар аҳолининг ижтимоий муаммоларини бартараф этиш ҳамда камбағалликка қарши тизимли курашишга қаратилгани билан аҳамиятлидир.

Тизимдаги яна бир муҳим ислохот — давлатимиз раҳбари ташаббуси билан аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш ҳамда манзилли фаолият юритишни ташкил этиш мақсадида **“Темир дафтар”, “Аёллар дафтари”** ва **“Ешлар дафтари” жорий этилди**, ҳаётимизга **“маҳаллабай”** иш услуби кириб келди. Бу орқали ижтимоий ҳимояга олинган оилалар сони 2 баробар ортиб, уларнинг молиявий таъминоти кучайтирилди.

Мазкур тизимнинг шаффофлигини таъминлаш, ижтимоий аҳоли ва турмуш шароити оғирлашган ва сектор раҳбарлари томонидан алоҳида назоратга олинган оилаларни қайд этишга мўлжалланган **saховat.argos.uz** дастури ишга туширилди.

Утган давр мобайнида мамлакатимизда бевосита камбағалликни қисқартриш борасида халқаро ташкилотлар (**БМТ Тараққиёт дастури, Шанхай ҳамкорлик ташкилоти, ЮНИСЕФ ва бошқалар**), молиявий институтлар (**Жаҳон банки, Осий тараққиёт банки**) ҳамда ушбу йўналишда илғор тажрибага эга мамлакатлар илмий марказлари (**Хитой камбағалликни қисқартриш халқаро маркази**) билан мустаҳкам алоқалар ўрнатилди. Бу ҳам қўзланган мақсадга тезроқ ва самаралироқ етишишга бўлган ҳаракат, деб баҳолаш, айни ҳақиқатни айтган бўламиз.

2021 йилдаги ишлар сарҳисоби

Йил давомида камбағал ва ишсиз аҳолини иш билан таъминлаш ва касб-хунарга ўқитиш бўйича сермахсул амалий ишлар олиб борилди. Хусусан, меҳнат бозорига талаб юқори бўлган **30 га** яқин турдаги **касбга** ўқитиш орқали уларнинг доимий бандлигини таъминлаш мақсадида **банд бўлмаган жами 70 минг** фуқарони қамраб олиш қувватига эга **68 та** муассаса, **15 та “Ишга марҳамат”** мономаркази, **53 та** касб-хунарга ўқитиш маркази ташкил этилди.

Бундан ташқари, **11 та** нодавлат таълим муассасасида йилга ўртача **800 нафар банд бўлмаган фуқарони** меҳнат бозорига талаб

юқори бўлган **21 турдаги** касбларга ўқитиш йўлга қўйилди.

Агар **2018 йилда** банд бўлмаган **20,5 минг** фуқаро ўқитилган бўлса, **2021 йилга** келиб, бу курсаткич **98 минг нафарни** ташкил этди. Ушбу курсаткич қарийб **5 баробар** ошди.

“Маҳаллабай” ишлаш тизими асосида бир қанча самарали ишлар амалга оширилди. Жумладан, меҳнатга лаёқатли **1,6 миллион** ишсизнинг **658 минг нафари** (**233,4 минг** ёшлар ва **213,4 минг** хотин-қизлар) ёки **76,5** фоизнинг бандлиги таъминланди. Касб-хунар ва тадбиркорликка ўқиш истагини билдирган жами **197,3 минг** кишидан **170,2 минг нафари** (**86,3** фоизи) ўқитилди.

Тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш ва кенгайтириш истагидаги **346,9 минг** субъект аниқланди. Бугунги кунга қадар уларнинг **304,4 минг**гасига жами **7280,6 миллиард** сўм кредит ажратилган ва **343,3 минг**та янги иш ўрни ташкил этилган.

Шу билан бирга, маҳаллаларда ўтказилган хатлов натижасида жами **5,8 минг**та ижтимоий соҳа объекти таъминталаб экани аниқланган. Уларнинг **2,5 минг**гаси жами **2,6 триллион** сўм ҳисобига таъминланди. Шунингдек, **832 та** мактабгача таълим ташкилоти, **1241 та** умумтаълим мактаби, **325 та** соғлиқни сақлаш, **76 та** спорт муассасаси ҳамда **219 та** бошқа ижтимоий объект таъминланди.

Юртимизнинг турли ҳудудларида яшовчи **1 миллион 802 минг**дан ортиқ киши илк бор ичимлик сув таъминоти эга бўлди, **1 738 та** аҳоли пунктида **4 миллион 780 минг**дан ортиқ аҳолини ичимлик сув билан таъминлаш яхшиланди. Республика аҳолисининг ичимлик сув таъминоти **61,5** фоиздан **70** фоизга ошди.

Жорий йил 1 январдан **“Ишга марҳамат”** мономарказлари ҳамда касб-хунарга ўқитиш марказлари битирувчиларининг касбий малакасини **WorldSkills** стандартлари асосида баҳолаш, ундан муваффақиятли ўтган битирувчиларга мамлакатимизда ва хорижий давлатларда тан олинган **Skills** паспортини бериш бўйича **мўлақот янги**га тизим йўлга қўйилди. Бу эса, ўз навбатида, нафақат гоят рақобатли меҳнат бозорига тегишли кўникмаларга эга кадрларни тайёрлаш, балки

фуқаролар ўртасида рақобатбардорлик ўсишига, иш ҳақлари нисбатан банд бўлишига хизмат қилади.

2022 йилда кўзда тутилаётган чора-тадбирлар

2022 йилги бюджет лойиҳасининг харажатлар қисмида инсон капиталини ривожлантириш, ижтимоий ҳимояни янада кучайтириш, камбағалликни қисқартриш, янги иш ўринлари яратиш, ҳудудларда аҳоли турмуш шароитини яхшилаш тадбирларининг устуворлиги белгиланган.

Давлат бюджети лойиҳасида ижтимоий соҳага маблағ ажратилишининг устуворлиги таъминлангани ҳолда, уларнинг салкам **45 фоизи таълим соҳасига йўналтирилмоқда**. Хусусан,

мактабгача таълим муассасаларига тадбирлар ва тарбияланувчилар сони ошганини инобатга олган ҳолда, жорий йилдаги нисбатан **2,2 триллион сўм** кўпайтирилиб, **8,7 триллион сўм**, халқ таълимига **30,3 триллион сўм** (6,5 триллион сўмга кўп), ўрта махсус ва олий таълимга **7,5 триллион сўм** (3,1 триллион сўм кўп) маблағ ажратилмоқда.

2022 йилда соғлиқни сақлаш соҳасига 22,6 триллион сўм ёки жами харажатларнинг **11 фоизини** ажратиш режалаштирилган.

2022 йилда ижтимоий нафақа олувчи эҳтиёжманд оилалар сони 2021 йилдаги ўртача **1 миллион 200 мингдан 1 миллион 440 минг**гача ошиб, жами оилаларнинг **16,5** фоизи қамраб олинди. Туман ва шаҳарлар бюджетларининг **5** фоизи, яъни **1,4 триллион сўм** маблағ “Очиқ бюджет портали” орқали бевосита фуқаролар томонидан билдирилган тақлифларни молиялаштиришга йўналтирилади. Бу аҳолининг жойларда муаммоларини ҳал этишдаги иштирокини таъминлаш, шунингдек, бу борадаги ишларни яқиндан мониторинг қилишда қўл келади.

Мамлакатимизда аҳоли фаровонлигини ошириш йўлида рақамлаштириш сиёсати жадал суръатларда кечаётганини таъкидлаш жоиз. Мазкур ишлар натижаси ўлароқ, энди давлат хизматларидан уйдан чиқмаган ҳолда, ортиқча овозгарчиликларсиз, қўп вақт сарф қилмай фойдаланиш мумкин. Бу эса аҳолига қўшимча қўлайликлар яратган ҳолда, мавжуд ресурсларни исроф қилмай, улардан унумли фойдаланиш имконини бермоқда.

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, камбағалликни қисқартриш ҳар бир давлатнинг муҳим вазифасидир. Ўзбекистон ҳам камбағалликни қисқартришга оид стратегик режаларини ишлаб чиқиб, уни амалга ошириб келмоқда. Мазкур вазифалар ижросини таъминлашда аҳолига курсатиладиган ижтимоий ёрдам барча эҳтиёжмандларни қамраб олиши ҳамда аҳолининг кам таъминланган ва ижтимоий заиф қатламнинг кўп қисmini меҳнат фаолиятига жалб этиш, шунингдек, кейинги босқичда уларга тайёр пул эмас, балки уларнинг меҳнат қилишлари учун шарт-шароит яратиш бериш бугунги кун талабидир.

КУН МАВЗУСИ

АДОЛАТ ВА МЕҲР-ОҚИБАТ
ТАНТАНА ҚИЛГАН ЯНГИ ЙИЛ

Феруза МУҲИТДИНОВА,
Тошкент давлат юридик университети
профессори, юридик фанлар доктори

Янги Ўзбекистон ибораси ўзаро мулоқотда кундалик сўзлашув истеъмолимизга фаол кириб бормоқда. Айниқса, инсон қадрини улуғланган янги давр сифатида 2022 йилнинг илк куниданоқ халқимиз онгу тафаккурида алоҳида аҳамият касб этапти.

Мамлакатимизда тинчлик-осойишталик, ҳамжихатлик ва бағрикенглик муқтаҳкам қарор топаётгани айни ҳақиқатдир. Синовли дамларда ҳам, дунё ҳам-жамияти пандемия балосини бошидан кечираётган мураккаб бир даврга ҳам юртимизда саховат ва кўмак, катталарга ҳурмат, кичикларга иззат, меҳр-оқибат тўйгуларни одамлар қалби ва шуридан чуқур жой олди. “Инсон-жамиyat-давлат” тамойили асосида ҳар бир инсонга эътибор оила, хонадон, маҳаллаларда бошланиб, ён-атрофимиздаги одамларни эъзозлаш маънавий ҳаётимизнинг ажралмас қисмига айланди.

Жумладан, Президентимиз Шавкат Мирзиёев Ўзбекистон халқини Янги йил байрами билан табриқлар экан, “Ишонтириб айтманки, халқимизнинг ҳаёти янада фаровон ва мазмунли

бўлиши учун бор куч ва имкониятларимизни сафарбар этамиз”, деган қимматли сўзлари замирида ҳам ана шундай моҳият ётибди.

Ҳар биримизнинг турмуш тарзи-миз, оилалар фаровонлиги маҳаллаларимизда ойнадек равшан кўринади. Учинчи Ренессанс пойдевор яратиш жараёни кечаётган бугунги кунда маҳалла тизимининг ўрни ва роли ниҳоятда муҳим. Маҳалла мазмун ва моҳиятига кўра, халқимизнинг миллий қадриятлари, урф-одатлари улуғланадиган ўзига хос бетақдор тарбия ва маънавият бешигидир. Оила жамиятнинг асосий бўғини бўлса, маҳалла қадамдан инсонпарварлик, бағрикенглик ҳамда тарбия ўчоги, одамларнинг ҳамжихатлик, уюшқоқлик асосида аҳилликда турмуш кечириларини

таъминлаб келган маънавият бешиги ҳисобланади. Айниқса, ўзбек халқининг яхши ва ёмон қуни, дард ва ташвиши, муаммоларини кечинмалари ана шу кўрғонда кечади. Шу жиҳатдан олганда, маҳалла — оилалар жипслигини таъминлаш, соғлом ва баркамол авлодни тарбиялаш, аҳолининг кундалик муаммоларини ҳал этадиган муҳим даргоҳ саналади.

Таъкидлаш жоизки, янгиланаётган мамлакатимизда фуқароларнинг тинчлик ва хотиржамликда муносиб ҳаёт кечирилиши таъминлаш борасида маҳалла институтининг ўрни ва аҳамияти ортиб бормоқда. Қувонарли томони, давлатимиз раҳбари томонидан янги — 2022 йилни мамлакатимизда “Инсон қадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йили” деб эълон қилиш тақлиф этилди. Бу, маҳаллалар зиммасидаги вазифаларни самарали бажариш учун ҳуқуқий асослар яратди. Шу билан бирга, маҳалла давлат эътиборидаги алоҳида тизим сифатида ҳар бир инсонга эътибор қаратилаётган адолат кўрғонига айланади, десак тўғри бўлади.

Бугун тузилми ўзи бошқарининг ноёб тузилмаси — маҳаллаларнинг ваколатлари кенгайиб, “Инсон қадрини учун” тамойилига асосланган

ислохотлар масканига айланиб бормоқда. Жумладан, аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш борасидаги ишларни тизимли ташкил этиш мақсадида шакллантирилган “Темир дафтар”, “Аёллар дафтари” ва “Ешлар дафтари”га киритилган оилаларга манзилли ёрдам кўрсатилмоқда. Ушбу ижтимоий дафтарларга киритилган юрдошларимиз меҳнат бозорига талаб юқори бўлган касб-хунарларни эгаллаш, муҳим иш жойига эга бўлиш, тадбиркорлик фаолиятини бошлаш орқали мазкур рўйхатлардан чиқарилмоқда. Эътиборли жиҳати, халқимизга муносиб турмуш шароити яратиш бериш, айниқса, қийналган оилалар ҳаётини қайта изга солиш, пировардида, одамларни бугунги яшаётган кундан рози қилиш, камбағалликни қисқартриш борасидаги бу каби эзгу ва олижаноб инсонпарварлик ишлари маҳаллаларда амалга оширилмоқда. Шу боис, Ўзбекистонда маҳалла институтининг ўрни муҳимдир.

Энг асосийси, халқимиз, айниқса, ёшларимиз онгу шурида инсонни қадрлашдек эзгу фазилатлар мустаҳкам қарор топтоқда. Жамиятимизда инсонга бўлган эътиборнинг амалий ифодаси намён бўлаётир. Жумладан, қизлари-

миз маҳаллалар томонидан берилган тавсияномалар асосида олий таълим муассасаларида таълим олмақда, ижтимоий ҳимояга муҳтож, уйсиз фуқаролар давлатимиз томонидан берилмаётган субсидиялар ҳисобидан уй-жойли бўлапти. Маҳдумликдан оиласи бағрига қайтиб, олган кўмаклари ёрдамида қайта ҳаёт бошлаётганлар, “Меҳр” операциyasi доирасида юртимизга қайтган фуқаролар ҳам маҳалладошларимиз.

Хуллас, барча яхши ва ёмон қунарими-миз, қувончли воқеалар маҳаллада кечяпти, у ерда ҳаёт қозони қайнапти.

Шу нуқтага назардан, 2022 йилнинг юртимизда “Инсон қадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йили” деб номланиши халқимизнинг қадрини улуғлаш, муносиб турмуш шароити яратишга янада кенг йўл очади. Ушбу йил фаровон ҳаётимиз йўлида амалга оширилажак улкан ислохотлар билан тарихга муҳрланади.

АҲОЛИНИ РЎЙХАТГА ОЛИШ

СИНОВ НАТИЖАЛАРИ НИМАНИ КЎРСАТДИ?

Мамлакатимизда 2023 йилда аҳолини рўйхатга олиш тадбири ўтказилади. Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 11 ноябрдаги қарорига асосан, мазкур тадбирга тайёргарлик кўриш сифатини таъминлаш, унинг ташкилий ва услубий жиҳатлари, дастурий-техник ҳаёти ва маълумотларни қайта ишлаш технологик жараёنлари ҳозирлигини аниқлаш мақсадида 2021 йил 1-25 ноябрь кунлари Андижон вилоятининг Хўжаобод, Тошкент вилоятининг Юқори Чирчиқ, Тошкент шаҳрининг Яшнобод туманлари ва Хоразм вилоятининг Хива шаҳрида синов тарихисида аҳоли рўйхатга олинди.

Қобил БЕРДИҚУЛОВ,
Давлат статистика қўмитасининг рўйхатга олиш ишларини ташкил этиш ва ўтказиш бошқармаси бошлиғи

2021 йил 1-5 ноябрь кунлари мазкур жараён учун махсус ишлаб чиқилган ахборот портали ёрдамида интернет тармоғи орқали белгиланган шаҳар ва туманлар аҳолиси учунгина эмас, балки республикамизнинг барча ҳудудларида яшовчи ва бошқа давлатларда вақтинча бўлиб турган фуқаролар учун ҳам тизимга кириб, рўйхатдан ўтиш имконияти яратилди.

Интернет тармоғи орқали 4 та ҳудуд бўйича жами 10341 киши (жами аҳолига нисбатан 1,8 фоиз) рўйхатдан ўтди. Худудлар бўйича бу кўрсаткич Хўжаобод туманида 2281 кишини (2 фоиз), Юқори Чирчиқ туманида 4229 кишини (3 фоиз), Яшнобод туманида 2530 кишини (1 фоиз), Хива шаҳрида 1301 кишини (1,5 фоиз) ташкил этди.

2021 йил 6-10 ноябрь кунлари интернет тармоғи орқали рўйхатдан ўтган шахсларнинг яшаш манзиллари бўйича рўйхати шакллантирилиб, синов ўтказилиши белгиланган ҳудудларга етказиб берилди.

2021 йил 11-22 ноябрь кунлари рўйхатга олувчи ходимлар уйма-уй юриб, респондентлар билан қозғоқ шаклида ва планшет қўрилмаларидан фойдаланган ҳолда сўровномалар ўтказди.

2021 йил 23-25 ноябрь кунлари ҳар бир ҳисоб участкасида рўйхатдан ўтказилган хонадонларнинг камида 10 фоизини ихтиёрий танлаб олган ҳолда назорат кузатувлари ташкил этилди.

Синов тарихисида аҳолини рўйхатга олишнинг дастлабки натижаларига қўра, 4 та ҳудуд бўйича жами 138,8 мингта хонадонда 585 минг киши рўйхатга олинди. Шундан Хўжаобод туманида 22,2 мингта хонадонда 113,6 минг киши, Юқори Чирчиқ туманида 28,0 мингта хонадонда 139,7 минг киши, Яшнобод туманида 71,1 мингта хонадонда 242,4 минг киши ва Хива шаҳрида 17,5 мингта хонадонда 89,3 минг киши рўйхатга олинди.

Қозғоқ шаклида йиғилган ахборотлар Андижон, Тошкент ва Хоразм вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳри статистика бошқармалари ҳузурида ташкил этилган Бирламчи маълумотларни электрон базага кириштириш мақсадида 100 нафарга яқин оператор томонидан 2022 йил 1 апрелга қадар электрон тизимга жойлаштирилди.

Синов натижаларидан келиб чиқиб, 2023 йилда аҳолини рўйхатга олиш дастури, рўйхатга олиш саволномалари, методик қўланмалар ва норматив ҳужжатларга тегишли ўзгаришлар киритилади ҳамда маълумотларни қайта ишлаш бўйича ахборот тизими такомиллаштирилади.

Синов тарихисида аҳолини рўйхатга олиш жараёндарига иштирок этиш учун 2021 йилнинг 12-20 ноябрь кунлари халқаро кузатув миссияси мамлакатимизга ташир буюрди. Режага мувофиқ, 11 кишидан иборат ушбу миссия вакиллари республикамизнинг 4 та ҳудудда синов тарихисида аҳолини рўйхатга олишга қўрилган тайёргарлик ва уни ўтказиш ишлари билан танишди. Улар бу жараённи ижобий баҳолаб, уни янада сифатли ва замонавий усуллардан фойдаланган ҳолда ўтказиш юзасидан таклиф ва тавсиялар берди.

Жумладан, саволномаларни миллий менталитетга мослаштиришни янада такомиллаштириш, планшетлардан кенг фойдаланиш, интернет тармоғи орқали рўйхатга олиш тизимини соддалаштириш каби йўналишларга алоҳида эътибор қаратилди. Масалан, планшет усулида рўйхатга олиш жараёни қозғоқ усулига қараганда қулайлиги, тезкорлиги ва самарали экани кузатилди. Агар қозғоқ усулида ишлаган бир ходим ўртача 350 тадан 400 тагача шахсни рўйхатга олган бўлса, планшетда ўртача 500 тадан 750 тагача тўғри келди.

Қайд этиш жоизки, синов тарихисида аҳолини рўйхатга олишга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш жараёнлари муайян муаммолар мавжудлигини кўрсатди. Хусусан, маҳаллаларнинг хариталари қозғоқ шаклида бўлгани сабабли бўлиб турган инструкторлик ва ҳисоб участкаларига бўлишда узоқ вақт ҳамда ортиқча меҳнат талаб этилди. Оммавий ахборот воситалари, расмий веб-сайтлар, ижтимоий тармоқларда ҳамда маҳаллаларда тарғиб-ташвиқот ишлари ташкил этилган бўлса-да, аҳолининг рўйхатга олиш тадбириндан тўлиқ хабардор эмаслиги, айниқса, хонадонларда яшовчи шахслар турғисидаги маълумотлар айрим маҳалла идораларидаги мавжуд ахборотга мос келмаслиги ҳам кузатилди.

Бу каби масалаларни ҳал этиш юзасидан тегишли идораларга таклиф ва тавсиялар берилди.

Аҳолини рўйхатга олиш натижаларидан ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, аҳоли бандлиги, таълим, соғлиқни сақлаш, аёллар ва болалар саломатлигини яхшилаш ва оилаларга ёрдам кўрсатиш, уй-жой билан таъминлаш бўйича дастурларни манзилли ишлаб чиқишда ахборот манбаи сифатида фойдаланилади.

Шунингдек, бу натижалар миллий барқарор ривожланиш мақсадлари индикаторларини шакллантириш, халқаро рейтинглар ва индексларда, жумладан, Статистика салохияти индекси, Инсон баркамоллиги индекси, Иқтисодий эркинлик индекси кабида мамлакатимизнинг ўрнини юксалтиришга хизмат қилади.

Шу билан бирга, рўйхатга олиш натижалари хорижий инвесторларни кенгроқ жалб қилиш, инвестицион муҳитни янада яхшилаш, туризм салохиятини ошириш, иқтисодий юксалиши ва пировардида аҳолининг фаровонлигини янада яхшилашда қўл келади.

бағишланган тантаналар арафасида ота-она қарамогидан маҳрум 11 нафар ёшга уй-жой сертификатлари топширилди.

Сарсон-саргардонлик йиллари

Қудратали Алматов Меҳрибонлик уйида вояга етди. Ота-онасини соғинган пайтлари жуда кўп бўлган. Лекин барибир ўзи вояга етган маскани қадрдон ўйи деб билади. Бу ерда фаолият юритаётган тарбиячию ўқитувчилар унинг энг яқин инсонларига айланган.

Мақтабни тамомлаганидан сўнг уни қорлаётган мураккаб ҳаётга ўзини тайёрлашга ҳаракат қилди. Уша вақтларда мактабни эндигина битирган 17 ёшли йигитнинг қўлида шаҳодатномасидан бошқа ҳеч нарса йўқ эди.

Қудратали катта ҳаётга қадам қўйганидан сўнг Қўрай туманидаги молия-иқтисодий коллежда ўқини давом эттирди. Коллеж ётоқхонасида яшаб, бор эътиборини ўқишга қаратди.

Ўқини имтиёзли диплом билан тамомлаган бўлса ҳам унга бирор иш топилмади. Дипломини кутариб, иш сўраб бормасдан корхонаю ташкилотга қолмади.

Таълимга ва спортга сарфланган инвестиция, албатта, ўз самарасини беради. Шахматнинг рапид йўналиши бўйича жаҳоннинг янги ва энг ёш чемпиони айланган, дунёнинг кўзга кўринган кучли шахматчиларини тенгсиз ақлу заковати билан ортида қолдирган Нодирбек Абдусатторовнинг аjoyиб ғалабаси фикримизга ёрқин мисолдир. 17 ёшли юртдошимиз эришган юксак муваффақият барчамизга чексиз қувонч ва ифтихор бағишлади, билим йўлида заҳмат чекаётган устозлару ўқувчиларга беқиёс ишонч улашди. Янги йил байрами арафасида биз Наманган вилояти ҳокими Шавкатжон Абдуразоқов ва Наманган давлат университети ректорати бош мутахассиси, “Заковат” клуби координатори Шавкатбек Шокиров билан учрашиб, ўтган йил ҳақидаги таассуротларини сўрадик:

САРҲИСОБ

НАЖОТ — ТАЪЛИМДА, ЗАКОВАТДА!

Шавкатжон АБДУРАЗОҚОВ,
Наманган вилояти ҳокими:

Шавкатбек ШОКИРОВ,
Наманган давлат университети ректорати бош мутахассиси, “Заковат” клуби координатори:

— 2021 йилда ҳаётимда қатор унутилмас яхши воқеалар рўй берди. Университетни тамомлаб, бакалавр дипломини олдим. Оила қурдим, дўстларим ва яқинларим билан никоҳ тўйимизни чиройли тарзда ўтказдик. Иккинчидан, бутун республика бўйлаб ташкил этилган “Заковат” интеллектуал ўйинининг финал босқичида қатнашдик. Қизғин кечган ақл беллашувига ўша кунлари сайловолди ташвиқот тадбирлари муносабати билан Бухоро вилоятида

— Якунига етган йил аввалида “Бир сўм топсақ ҳам йўлга сарфлаймиз”, дегандик. Ҳақиқатан шундай бўлди. Мамлакатимиз мустақиллигининг 30 йиллиғи муносабати билан автомобиль йўллари ва ички кўчаларни таъмирлашга катта маблағ йўналтирдик. Наманганда 2021 йил давомида энг кўп қилинган иш ва оммавий ахборот воситаларида, ижтимоий тармоқларда ёритилган мавзу — кўча ва йўлларнинг асфальтлангани. Вилоят марказидан тортиб, чекка ҳудудларга деярли эътибордан четда қолмади. Янги йилда ҳам мазкур сарф-хароқатлар барча туманларда давом эттирилади. Бошқача айтганда, “очик бюджет” платформасида энг кўп овоз олган ҳудуднинг кўчаси асфальтланади.

Халқ депутатлари вилоят кенгашининг 2021 йил якунилари ва 2022 йилнинг устувор вазифаларига бағишлаб яқинда ўтказилган сессиясида халққа йўллаган мурожаатимда маълум қилганимдек, янги йилда, асосан, ижтимоий соҳага эътибор қаратамиз. Таълим ва

тиббётни ҳар томонлама ривожлантираемиз. Чунки нажот — таълимда! Зеро, бизда олий таълимга қамраб олиш даражаси ҳали паст — 26,9 фоиз. Ваҳоланки, республикада бу кўрсаткич 28 фоиз. Таъқидлаш жоиз, ҳозиргача Наманганда 3 та олий ўқув юрти фаолият кўрсатаётган бўлса, жорий йилда 10 та янги олий таълим муассасаси ташкил этилади.

2022 йилда мактабгача таълим қамровини 82 фоизга етказиш мақсадида 3 та давлат, 4 та хусусий, 2 та давлат-хусусий шериклик, 258 та оилавий боғча, вилоятнинг чекка ҳудудларидаги 58 та маҳаллада 2570 ўринли 81 та мактабгача таълим ташкилоти очилади. 11 та давлат мактабгача таълим ташкилоти реконструкция қилинади. Қолаверса, барча мактабларда спорт заллари қурилади ва мукамал таъмирланади. Вилоятда жами 771 та мактаб бор, уларнинг 128 тасида спорт зали мавжуд эмасди. Бу оғрикли масалани тезроқ ижобий томонга буриш, аҳолини соғлом турмуш тарзига тарғиб этиш учун жиддий аҳамият берамиз.

“Заковат” интеллектуал клуби томонидан 100 миллион сўм пул мукофоти билан тақдирландик. Эртасига ташкилотчилар брейн-ринг бўйича олимпиада ўйинлари ўртасида гранд финал ўйини ўтказишди ва ғолибларга 6 та “Gentra” автомобили совға қилинишини айтишди. Бу хушхабар илм-заковат оламидаги катта ўзгаришлардан дарак эди. Финалда бўлажак чемпион Хоразм имкониятини бой берган бўлса-да, жамоамизнинг бирор аъзосида ҳақдор афсусланиш ёки алам ҳиссини кўрмадим. Чунки дўстона ва самимий муҳит бир умрга ширин хотира бўлиб қолганди.

Финалнинг тантанали тақдирлаш маросимида Президентимиз сўзга чиқиб, ўша жойини ўзида муҳим қарор ва фармойишларни имзолади. Жумладан, ҳар йили “Заковат” интеллектуал ҳаракатини қўллаб-қувватлаш учун 50 миллиард сўм маблағ ажратиш, “Заковат” учун алоҳида бино қуриш, мактабда, олий ўқув юртида “Заковат” клублари очиб, “Заковат” стипендиясини жорий этиш ва ҳоказо. Ёшлигимда айрилма “Заковат” сенга нима беради, нима берди, пулларингни беҳуда сарфлаб, бошингни оғритиб нима қилсан”, дейишарди. Бундай ноқулай вазиятлар ҳар бир заковатчининг бошидан ўтган, эҳтимол. Энди эса умиди, орузи ушлаган чинакам заковатчиларнинг, гайрат-шижоати, ташаббускор билимдонларнинг замини келди. Дарвоқе, вилоятга зўр кайфиятда қайтиб, университетда “Заковат” клубини очдим. Турли ташкилотлар томонидан уюштирилаётган “Заковат” ўйинларига ҳакам сифатида таклиф этишгаётганидан мамнунман.

Келинг, унча бўлган жараёнлар ҳақидаги таассуротларим билан ўртоқлашсам. Қизиқшим сабаб, мана, етти йилдирки, зехни оширувчи ақлий машғулотлар билан мунтазам шуғулланаман. Кўпчилик “Заковат”ни фақат теледастурлар орқали билади. Аслида эса, у иқтидорли ёшлар орасида турли кўринишда анча ривожланиб улгурган. Ўтган йил ўрталарида “Заковат” ННТ ҳар бир вилоятда ташкил этиладиган брейн-ринг ўйинларини эълон қилганидан мен ҳам “Меҳмаш эрудит” жамоасини тuzдим ва тайёргарликни дарров бошлаб юбордик. Июнь ойида навбат Наманган вилоятига келди. Саралашда жамоамиз муваффақиятли қатнашди ва финал йўлланмасига эга чиқди.

Орадан тўрт ой ўтди. Октябр ойи ўрталарида Бухорога бориб, тарихий обидаларини зиёрат қилдик. Финал ўйинини “Oasis” сўхатгоҳида ўтказиш белгиланган эди. Сўхатгоҳ рўстакамига “Заковат” шаҳарчасига айлантирилган экан.

Финалда 14 та жамоа билан учрашдик. Муҳими, тинимсиз интилишаримиз бесамар

Мақоламизни миллимиз ёш қаҳрамони — Нодирбек Абдусатторов билан боғлиқ доғруқли хушхабар билан бошлагандик. У ҳам 2021 йили “Заковат” интеллектуал клуби ўтказган “Zakovat Gambit” турнирида чемпион бўлиб, 50 миллион сўм пул мукофотини қўлга киритган эди. Мамлакатимизда Янги йилда ҳам шундай ақлли, зехни ўткир йигит-қизлар сафи кенгаеварсин!

“Янги Ўзбекистон” мухбири Орифжон ЖўРАЕВ ёзиб олди.

САХОВАТ

БАХТ ВА ЭЗГУЛИК ОШЁНИ

Янги йилни қувонч шодликлар, муваффақиятлар билан кутиб олиш юртимизда ўзига хос анъанага айланган. Айниқса, йиллар давомида ўз бошпанаси бўлмаган баъзи юртдошларимизнинг Янги йилни янги уйларда кутиб олиш бахтига мушарраф бўлгани уларнинг ҳаётидаги энг гўзал ва бир умрга татигулик воқелик, дейиш мумкин.

Давлатимиз раҳбарининг 2021 йил августдаги “Етим болалар ва ота-она қарамогидан маҳрум бўлган болаларнинг давлат томонидан қўллаб-қувватлашнинг янги тизимини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори қўллаб ёшларнинг ҳаётида ўзига хос ўчмас из қолдирган муҳим ҳужжат бўлди.

Аваллари Меҳрибонлик уйларида тарбияланаётган болалар вояга етгач, кўп ҳолларда эътиборсиз қолиб, тақдир ҳукмига ташлаб қўйиларди.

Тўғри, уларга бўш турган ётоқхона ёки таъмирталаб биналардан уй-жой ажратилган. Шунда ҳам ҳаммага эмас, омади чопанларига...

Таъқидлаш керакки, бу каби ҳолатларга сўнги йилларда бутунлай барҳам берилди. Биргина Тошкент вилояти мисолида оладиган бўлсак, Нурафшон шаҳрида Конституциямиз қабул қилинганнинг 29 йиллиғига

бағишланган тантаналар арафасида ота-она қарамогидан маҳрум 11 нафар ёшга уй-жой сертификатлари топширилди.

Сарсон-саргардонлик йиллари

Қудратали Алматов Меҳрибонлик уйида вояга етди. Ота-онасини соғинган пайтлари жуда кўп бўлган. Лекин барибир ўзи вояга етган маскани қадрдон ўйи деб билади. Бу ерда фаолият юритаётган тарбиячию ўқитувчилар унинг энг яқин инсонларига айланган.

Мақтабни тамомлаганидан сўнг уни қорлаётган мураккаб ҳаётга ўзини тайёрлашга ҳаракат қилди. Уша вақтларда мактабни эндигина битирган 17 ёшли йигитнинг қўлида шаҳодатномасидан бошқа ҳеч нарса йўқ эди.

Шундан сўнг унинг қалбида умид уч-кунлари милтиллаб, 2019 йилда Президент қабулхонасига онлайн мурожаат қилди. Борини борича айтди. Бошидан ўтганлари кўз ўнгига келиб, кўзлари ёшланди.

Давлатимиз раҳбарига йўллаган он-лайн мурожаати эътиборсиз қолмади. Кўп ўтмай Нурафшон шаҳри ҳокимлиги томонидан ижарага уй топиб берилди ва йиллик ижара ҳақи маҳаллий бюджет томонидан қопланди.

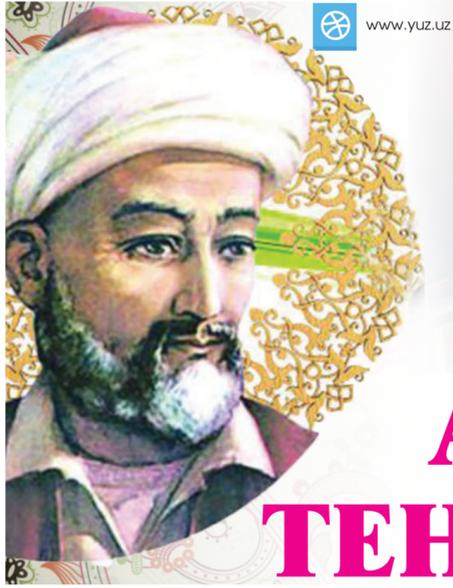
Барча бойликларнинг энг афзали

Қудраталининг бағрига ҳам шамол теғди. Неча йиллик оғир юк елкасидан тушгандай руҳияти енгил тортиди. Шундан сўнггина у ўз бахти ҳақида ўйлай бошлади. Тақдир унга бу сафар қулиб пешвоз чиқди. Ушга ўхшаган ҳаёт йўлларида қийналган бўлса-да, бориға қаноат қилиб яшаيدиган қиз билан турмуш қурди.

Дўст-ёрлари даврасида шинамгина никоҳ тўйини ҳам ўтказди. Аслида, ҳақиқий бахт учун жой ва маконнинг фарқи йўқ. Бир бурда ҳалол нон ва бир оғиз ширин сўз барча бойликларнинг энг афзалидир.

Энг қувонарлиси, Қудраталига Президентимиз томонидан уй берилиши ҳақидаги хушхабар етказилганида унинг қай ҳолатга тушганини бир кўрсангиз эди.

Гуличеҳра ДУРДИЕВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири,
Отабек ИСРОИЛОВ,
журналист

ЭЪТИРОФ

АДАБИЁТ ТАРИХИДА ТЕНГИ ТОПИЛМАС СИЙМО

Ўтган йили мутафаккир шоир туғилганига 580 йил тўлди, Ўзбекистонда, дунёнинг бошқа мамлакатларида кўплаб халқаро анжуманлар ўтказилди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан Туркий давлатлар ташкилотининг Халқаро Алишер Навоий номидаги нуфузли мукофоти таъсис этилди. Бу шёёни диққат ҳодисадир. Бу туркий адибларнинг, нафақат улар, балки жaxon адибларининг ҳам илҳомига илҳом қўшади, эришишни орзу қиладиган юксак мукофотдир.

дунёнинг бошқа мамлакатларида кўплаб халқаро анжуманлар ўтказилди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан Туркий давлатлар ташкилотининг Халқаро Алишер Навоий номидаги нуфузли мукофоти таъсис этилди. Бу шёёни диққат ҳодисадир. Бу туркий адибларнинг, нафақат улар, балки жaxon адибларининг ҳам илҳомига илҳом қўшади, эришишни орзу қиладиган юксак мукофотдир.

ражадаги шоирни билмайди". Аммо газета ўшанда куйидагича ёзганда ҳақиқатга тўғри келарди: "Жaxon адабиёти Алишер Навоийгача ҳам, ундан кейин ҳам бундай даражадаги шоирни билмайди".

Халқаро туркий академия қизгин фаолият юритаётганини алоҳида таъкидлашни истардим. Унинг фаолияти жўшқин ва қувонарли, келажак эса, албатта, порлоқ бўлади. Туркий олами ўрганиш ва тадқиқ қилишга қаратилган бу илмий марказ Қозоғистон, Қирғизистон, Озарбайжон ва Туркия таъсисчилигида 2010 йил 25 май кuni Остона шаҳрида ташкил этилган. 2012 йилда Туркий кенгашининг Бишкекда бўлиб ўтган II саммитида тўртта давлат раҳбари академияга халқаро мақомини бериш ҳақидаги келишувга имзо қўйган. 2014 йил 27 августдан бошлаб илмий

тилди. Алишер Навоий билан боғлиқ 1968 йилда юз берган бир воқеа эсимга тушади. Бутун мамлакат шоир таваллудининг 525 йиллигини нишонлар эди. Москвада чиқадиган "Литературная газета" нашри ўзининг бир саҳифасини улуғ шоирга бағишлади. Тахририят сўзида бундай ёзилган: "Жaxon адабиёти Алишер Навоийгача бундай да-

марказ Халқаро туркий академия мақоми олдди. Бош идораси Нур-Султонда жойлашган.

Кейинги пайтларда академия сайҳаракати билан туркий тиллар адабиётлари вакиллари иштирокида анжуманлар, учрашувлар ўтказилмоқда, китоблар нашр этилмоқда. Жумладан, шу йил баҳор ойларида академия президенти Дархон Қидирали бошлиқ

нуфузли делегация Тошкентга ташриф буюрди. Унда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида Халқаро туркий академия кўлаб-қувватловида, академия президенти Дархон Қидирали сўзбошичи билан нашр этилган, Алишер Навоийнинг ўн ғазали кирган, ўн бир туркий тилдаги "Ғазаллар" китоби тақдироти бўлиб ўтди. Мазкур "Ғазаллар" китоби илк бор 1991 йилда биз томонимиздан Тошкентда чоп этилган.

Яқинда Тошкентда, Ўзбекистон Фанлар академияси Шарқшунослик институтида Алишер Навоийнинг қозоқ тилига таржима қилинган "Хамса" (икки достони, Насиббек Айтули таржимаси) ва "Муҳокамат ул-луғатайн" (Тўрали Қидир таржимаси) асарлари тақдироти ўтказди. Мен шу мажлисда иштирок этдим. Байрамга айланиб кетган бу учрашув Халқаро туркий академиянинг кутлуғ ишларидан бири бўлди. Мен академиянинг Алишер Навоий ижодида бўлган катта эътибори учун унинг раҳбариятига ташаккур изҳор этдим.

2018 йил 15 март кuni рўй берган воқеани бир эслаб ўтмоқчиман. Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг Остона шаҳрида ўтган биринчи Маслаҳат учрашувиде иштирок этди. Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев ўзаро мулоқотда Шавкат Мирзиёевга мурожаат қилиб бундай деди: "Сизнинг ташаббусингиз билан ташкил этилган Марказий Осиё давлат раҳбарларининг маслаҳат учрашуви

Қозоғистонга давлат ташрифи чоғида Қозоғистон Президенти Қасим-Жомарт Тоқаев билан бўлган дўстона учрашувларда халқларимиз, балки бутун туркий олам учун ҳам муҳим масалалар бўйича музокаралар ўтказилди. Кўп ҳужжатлар қабул қилинди. Икки Президент Қозоғистон ва Ўзбекистон ўртасида иттифоқчилик шартномасига имзо чекдилар. Ўзбекистон ва Қозоғистон иттифоқи давлатларга айланди! Дўстлик ва яқинлиқнинг янги майдонига қадам қўйилди. Бу наинки икки давлат, балки бутун Марказий Осиё мамлакатлари учун ҳам катта аҳамиятга эга эканига шубҳа йўқ.

Президент Шавкат Мирзиёев Остонада сўзлаган нутқида буюқ Абайнинг қуйидаги сатрларини келтиргани бежиз эмас:

Эй инсон, ор-номус дилдошинг бўлсин,

Боболар ҳикмати қўлдошинг бўлсин.

Мол-дунё, шон-шухрат — барчаси бекор,

Жондошу содиқ дўст ўйлдошинг бўлсин.

Қозоғистон Президенти Қасим-Жомарт Тоқаев Нур-Султон шаҳрида Алишер Навоийга хайкал ўрнатилишини эълон қилди. Тошкент марказида буюқ шоир Абай хайкали қад ростлаб турибди. Ўзбекистонда Абай ижодини кенг ўрганиш ва тарғиб этиш тўғрисида Ўзбекистон Президенти қарори қабул қилинган, 2018 йилда Абайнинг бир томли "Сайланма" асарлари ўзбек тилида босилиб

минтақа мамлакатларининг барча соҳалардаги ҳамкорлигида муҳим ўрин тутди... Ўзбекистонда олиб бораётган оқилна сиёсатингиз бугун бутун минтақага ижобий таъсир кўрсатмоқда".

Маслаҳат учрашувиде Марказий Осиё нафақат географик ва геосиёсий, балки қадриятлари муштарак ягона маданий майдон эканига алоҳида ургу берилди.

2021 йил 5-6 декабрь кунларида Президент Шавкат Мирзиёевнинг

чиқди. Ушбу китоб таржимонлари ичиде мен ҳам борлигимдан жуда мамнунман.

Агар тарихга кетсак, ҳали мактабда туртинчи синфда ўқиётган вақтимда отам сафардан олиб келган, улўғ қозоқ ёзувчиси Мухтор Авезовнинг ўзбек тилига таржима қилинган "Абай" (ўшанда роман икки китобдан иборат эди) романини ўқиб, Абайни таниган, қозоқ кенгликлариинг ёрқин тасаввури қилган, завқларга чўмилиб юрган эдим...

"Биз — қозоқлар, қирғизлар, туркманлар, тожиклар ва ўзбеклар, гўзал Марказий Осиёда истиқомат қиладиган барча миллат ва элат вакиллари биргалиқда тинч-тотув, дўст-иноқ бўлиб яшашимиз тақдиринг ўзи томонидан белгилаб берилгандир, — деди Президент Шавкат Мирзиёев Қозоғистонда Ўзбекистон йили очилишига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқида. — Ўйлайманки, тобора муштараклик билан бораётган самимий муносабатларимиздан буюқ аждодларимизнинг руҳлари шод бўлади".

Бунга шак-шубҳа бўлиши мумкин эмас.

Муҳаммад Али, Ўзбекистон халқ ёзувчиси, Алишер Навоий олтин медали соҳиби

Буюқ ўзбек шоири ва мутафаккири Низомиддин Мир Алишер Навоий дунё адабиёти тарихида тенги топилмас бир сиймо ҳисобланади. Истеъдоди улўғвор ва теран, қудратли давлат арбоби сифатида жамиятда тутган ўрни юксак. Унинг ҳомилигида кўплаб тарихий, чунончи, Мирхонднинг кўп жилди "Равзат ус-сафо"си ва Ғиёсиддин Хондамир қаламига мансуб ийрик асарлар яратилган. Амир Хусрав Дехлавий ва Алишер Навоий асарларига нодир суратлар ишлаган буюқ мусавир Камолддин Беҳзод унинг сеvimли шогирди эди.

Навоийнинг бунёдкорлиги мактовларга сазовор! Тарихчи Хондамир маълумотларига қараганда, Ҳирот шаҳрида ва мамлакатнинг бошқа мазеларида шоир ўз маблаг ҳисобидан юздан ортиқ бино барпо қилди. Улар орасида мадрасалар, масжидлар, ҳаммомлар, хонақоҳлар, шифохоналар, бозорлар, йўллар, кўприклар бор. Бир мисол. Машҳад халқи сув танқисчилигини қиналар экан. Шаҳардан ўн фарсах масофада жойлашган Чашмаи Гил деган, Хуросонга довуғи ёйилган ойнадай тиниқ булоқнинг жонбахш сувини ўзи бошида туриб нотекис, тошчақирли ерлардан олиб ўтиб, Машҳадга келтирди. Нишопурда машҳур шоир Шайх Фаридууддин Аттор қабри устида равоқли иморат тиклатди...

У бетақор шоир, темурий султон Хусайн Бойқароннинг дўсти эди. Улар болалиқдан бирга ўсган, бир мактабда таълим олган.

Ховли ҳаёти узвий равишда халқ билан томир-томир боғланиб кетган буюқ шоир ва мутафаккир фақат она халқининг орзулари ва ташвишлари билан яшади, улардан ўзига илҳом олди, мадад олди, қувватланди. Алишер Навоийнинг машҳур бўлиб кетган, ҳаётий ва инсоний фалсафасини акс эттирган байтини эслайлик:

Одами эрсане, демагил одами — Ониким, йўқ халқ ғамидин ғами.

У бутун кучини, борлигини, бойлигини она халқи ғаму ташвишларини ариштига йўналтирди. Алишер Навоийнинг кундалик даромади 75 минг динорни ташкил қиларди (Хондамир сўзлари). Аммо ўзи "менга бир турма тўн бўлса, тирикчиликка бир кунга икки динор кифон", дер эди. Натжидада халқнинг, жамиятнинг ҳаёти шоирнинг шахсий ҳаёти билан бирлашиб, битта бўлиб кетди. Алишер Навоий қизгин ва долғаларга тўла умри билан Ватанга, она халқига қандай беғараз хизмат қилишининг юксак намунасини кўрсатди. Умр мазмунини, ўзининг бахтини жонжон ўзбек адабиётининг равнақ топишида, она тилининг барқ уриб яшнашида кўрди. Қаламининг кучини бир юз эллик йиллик мустамакчиликдан сўнг улўғ Соҳибқирон Амир Темур тиклаган, жон бахш этган халқ руҳини, тилини улўғлашга қаратди, ғазаллар битди, достонлар яратди.

Бу асосий миллий ғоя эди. 1485 йилда Навоий "Хайрат ул-аброр", "Фарҳод ва Ширин", "Лайли ва Мажнун", "Саъба сайёр", "Садди Искандарий" каби достонлардан иборат "Хамса" мажмуасини ниҳоясига етказди. Тўрт девондан иборат "Хазоин ул-маоний" куллиётини яратди. Бу, умуман, хайратланадиган, ажабланидиган ҳодисалардир. Диққат қилинг: жaxon адабиётида илк бор "Хамса" улўғ Низомий Ганжавий томонидан форс тилида яратилган, унга шоирнинг ўттиз йил умри кетган эди. Хусрав Дехлавий ўз "Хамса"си устида етти йил тер тўқди. Навоий эса она тилимида "Хамса"ни яратиш учун икки ярим йил — ўттиз ойгина вақт сарфлаб, улўғ ишининг уддасидан чиқа олди!

Шоир Ватан ва халқ олдидаги ўз бурчининг адо этди: жонжон адабиётини жaxonий даражага олиб чиқди ва Гомер, Низомий, Данте, Жомий, Шекспир, Гёте, Байрон, Пушкин, Бальзак, Толстой, Абай, Тагор сингари жaxon адабиёти улўғлари қаторида муносиб ўрин эгаллади.

Алишер Навоий шеърини инсонга, ёрқин ҳаётга, башариятга ўткир муҳаббат туйғуси билан суғорилган. У инсон дарди учун куйиб ёнди. Шоир ижоди туркий ва бошқа халқлар шоирлари учун ҳам олий мактаб вазифасини ўтди ва ўтаб келмоқда.

Алишер Навоий умумтош шеърининг 16 жанрида қалам тебратди, олтинга йирик фалсафий-дидактик, ишқий-романтик достон яратди. Шарқда ҳақиқий шоир умрида, албатта, битта девон туза олиши керак. Навоий эса ана шундай девондан тўрттасини она тилида, биттасини форс тилида яраттига эришти.

Алишер Навоий ижодини теран ўрганган йирик рус шарқшуноси олими Е.Э.Бертельс "Алишер Навоий" китобида бундай ёзади: "Бизни Алишер Навоийни идеаллаштиришмоқдасизлар, деб тез-тез айблаб туришадиде. Аммо Алишер шундай зотки, уни идеаллаштирмай илож йўқ". Бу ҳақиқатдир.

Ўтган йили мутафаккир шоир туғилганига 580 йил тўлди, Ўзбекистонда,

“Янги Ўзбекистон” ва “Правда Востока” газеталари тахририяти ДУК
Бош муҳаррир: Салим ДОНИЁРОВ
МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси
Девонхона: (0-371) 233-70-98 Котибият: (0-371) 233-56-60 Эълонлар: (0-371) 233-57-15 E-mail: info@yuz.uz

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридеги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.
Нашр индекси — 236. Буюртма — 1
18565 нусхада босилди.
Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А2. Баҳоси келишилган нарҳда.
“KOLORPAK” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Ўзбекистон, 100060. Тошкент, Янги шаҳар кўчаси, 1-А уй. Босмахона телефони: (78) 129-29-29

Навбатчи муҳаррир: Мухтасар Тожимаматова
Мусаҳҳиҳ: Асолат Шербекова
Дизайнер: Хуршид Абдуллаев
Манзилимиз: 100029, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй
ЎЗА яқуни — 22:50 Топширилди — 22:50